

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Соціально-гуманітарний факультет

Кафедра психології та соціальної роботи

Кваліфікаційна (магістерська) робота на тему:

**СОЦІАЛЬНА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОГРАМ
У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ / SOCIAL EXPERTISE OF THE
POLITICAL PROGRAMS' OBJECTIVITY IN THE REALITIES OF
MODERN UKRAINE**

Спеціальність 231 Соціальна робота

Освітня програма «Соціальна робота та соціальна політика»

Освітній рівень вищої освіти – магістр

Виконав:

студент групи СРСПм-21

Шварновський Олег

Науковий керівник:

доктор психологічних наук, професор

Фурман Анатолій Васильович

Тернопіль 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ	7
1.1. Тлумачення поняття «соціальна експертиза» у міждисциплінарному вимірі.....	7
1.2. Сутнісний зміст, методи та етапи проведення соціальної експертизи.....	16
1.3. Основні чинники та умови проведення соціальної експертизи у політичній сфері	26
Висновок до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОГРАМ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	38
2.1. Методичний інструментарій для соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України	38
2.2. Оцінка готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.....	48
2.3. Рекомендації щодо вдосконалення процедури соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.....	59
Висновок до розділу 2.....	64

ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. Українська держава сьогодні перебуває в умовах затяжної війни з росією, глибоких соціально-економічних викликів та політичної турбулентності, що потребує особливої уваги до змісту та якості політичних програм. При цьому політичні програми є не лише документами, які декларують наміри, а й стратегічними орієнтирами, що визначають напрями розвитку держави та суспільства. В умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови політичні програми відіграватимуть визначальну роль у формуванні стратегій розвитку країни. Від їхньої об'єктивності та реалістичності залежатиме не лише економічний розвиток, а й соціальна стабільність, рівень довіри до влади та згуртованість суспільства. Саме тому питання їхньої об'єктивності, реалістичності та соціальної спрямованості набуває виняткової ваги.

Зазначимо, що в українському політичному просторі часто спостерігається ситуація, коли програми партій або окремих кандидатів мають декларативний характер і не завжди відображають реальні можливості їхньої реалізації. Це породжує кризу довіри громадян до політичних інститутів та влади загалом. Відтак, соціальна експертиза програм виступає важливим механізмом контролю за якістю політичного дискурсу та формуванням прозорої політичної культури. Особливої важливості це питання набуває в умовах необхідності відбудови країни, інтеграції до Європейського Союзу, реформування ключових сфер життя, таких як економіка, освіта, медицина та

соціальний захист. Політичні програми мають не тільки декларувати вагомі стратегічні пріоритети, а й бути інструментом соціальної мобілізації та консолідації нації.

Аналіз наукових джерел показує, що політичні програми в Україні часто стають інструментом політичної боротьби, а не реальним планом дій. У передвиборчий період вони нерідко перетворюються на набір популістичних гасел, що не мають реального підґрунтя. Така ситуація негативно впливає на формування політичної культури громадян і підриває легітимність демократичних інститутів в державі, а соціальна експертиза дозволяє визначити й проаналізувати, наскільки програмні документи партій відповідають реальним потребам громадян, чи враховують вони соціальні ризики, наскільки є науково обґрунтованими та фінансово забезпеченими. Важливо також оцінювати рівень їхньої узгодженості з міжнародними зобов'язаннями України та практиками демократичних країн.

Окрім того, в умовах сучасної України питання прозорості, підзвітності та соціальної орієнтації політичних програм є безпосередньо пов'язаним з розвитком демократії та становленням громадянського суспільства. Соціальна експертиза у цьому контексті має забезпечувати баланс між інтересами держави та суспільства, між політичною доцільністю і реальними можливостями. Соціальна експертиза об'єктивності політичних програм у цьому контексті покликана не тільки виявити недоліки, а й надати науково обґрунтовані рекомендації для вдосконалення політичного процесу. Вона може слугувати інструментом громадського контролю в державі, що сприяє підвищенню рівня відповідальності політичних сил перед суспільством.

Важливим аспектом дослідження є також порівняння програм українських політичних сил із практиками європейських країн. У багатьох державах існують механізми незалежної оцінки політичних документів, що забезпечує більший рівень довіри громадян та підзвітності політичних еліт. Для України впровадження подібних підходів може стати кроком до підвищення якості політичного процесу та наближення до стандартів ЄС. Не менш важливим є врахування соціально-психологічних чинників здійснення

політичного впливу. Політичні програми повинні бути зрозумілими та доступними для широкого кола громадян, викликати у них почуття довіри й віри у можливість позитивних змін. Соціальна експертиза дає змогу виявити, наскільки такі документи відповідають очікуванням і ціннісним орієнтирам населення.

Таким чином, дослідження соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасній Україні є надзвичайно актуальним, адже воно поєднує у собі як науково-теоретичне, так і практичне значення. Воно дозволяє визначити реальні механізми підвищення якості політичних документів, зміцнення демократичних інститутів та формування нової політичної культури, орієнтованої на цінності відкритості, відповідальності та партнерства між владою і суспільством. Відтак актуальність соціальної експертизи об'єктивності політичних програм в Україні визначається як її недостатньою теоретичною розробкою в сучасній науці, так і потребами соціальної практики, що й обумовило вибір нами темикваліфікаційної роботи – **«Соціальна експертиза об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України».**

Об'єкт дослідження – теоретичні, методологічні та прикладні аспекти проведення соціальної експертизи.

Предмет дослідження – особливості соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування й емпіричне апробування соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.

Відповідно до мети дослідження, визначено наступні його **завдання:**

1. Визначити основні наукові підходи до тлумачення поняття «соціальна експертиза» у міждисциплінарному вимірі.
2. Розкрити сутнісний зміст, методи та етапи проведення соціальної експертизи.
3. Охарактеризувати основні чинники та умови проведення соціальної експертизи у політичній сфері.

4. Підібрати оптимальний методичний інструментарій для соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.

5. Проаналізувати результати проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.

6. Розробити рекомендації щодо вдосконалення процедури соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.

Методи дослідження: *теоретичні* – метод індукції, дедукції, аналізу, синтезу, систематизації, класифікації, узагальнення теоретичних і емпіричних даних з проблеми соціальної експертизи, а також соціально-психологічних чинників та умов її проведення у політичній сфері; *емпіричні* – анкетування, опитування, контент-аналіз; *статистичні*: методи кількісно-якісної обробки емпіричних даних та графічного відображення результатів дослідження.

Теоретичне значення кваліфікаційної роботи полягає в комплексному вивченні проблеми соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України. Зокрема, визначено основні наукові підходи до трактування поняття «соціальна експертиза» у міждисциплінарному вимірі, розкрито сутнісний зміст, методи та етапи проведення соціальної експертизи, охарактеризовано основні чинники та умови проведення соціальної експертизи у політичній сфері, підібрано оптимальний методичний інструментарій для соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України, запропоновано дієві способи вдосконалення процедури соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.

Практичне значення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України полягає у: теоретичному обґрунтуванні сутності і завдань соціальної експертизи у політичній сфері; у поглибленні наукових уявлень щодо соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України; у розробці процедури проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України; у практичному використанні наявних результатів для вдосконалення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної

України; можливості практичного використання фахівцями із соціальної політики та соціальної роботи методичних процедур соціальної експертизи.

Структура та обсяг дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи складає 81 сторінку, а основний обсяг налічує 69 сторінок. Кількість використаних джерел та літератури – 74 позиції. Кількість додатків – 1.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

1.1. Тлумачення поняття «соціальна експертиза» у міждисциплінарному вимірі

У суспільстві, що характеризується високим рівнем динамічності соціальних процесів, зростаючою складністю взаємодії політичних, економічних та культурних чинників, особливої ваги набуває пошук ефективних механізмів аналізу та оцінювання суспільно значущих рішень. У цьому контексті поняття «соціальна експертиза» постає як універсальний інструмент, здатний забезпечити не лише об'єктивність і наукову обґрунтованість висновків, а й прозорість та відповідальність соціальних практик.

Зазначимо, що трактування поняття «соціальна експертиза» в міждисциплінарному вимірі є необхідним, адже воно передбачає поєднання знань соціології, політології, права, психології, педагогіки та інших наук, що дозволяє сформулювати цілісне уявлення про наслідки впровадження тих чи інших

політичних програм чи соціальних проєктів. Саме завдяки інтегративному підходу соціальна експертиза здатна виконувати функцію своєрідного «фільтра» для суспільних ініціатив, запобігаючи прийняттю рішень, що можуть завдати шкоди громадянам чи суспільству загалом, та водночас сприяти ефективній реалізації демократичних принципів в державі [14].

В науці соціальна експертиза розглядається як систематизований процес оцінювання соціальних явищ, програм, проєктів або політичних ініціатив з метою визначення їхньої ефективності, доцільності та відповідності суспільним потребам. Вона передбачає комплексний аналіз соціальних факторів, ризиків та потенційних наслідків, що дозволяє приймати обґрунтовані рішення на різних рівнях управління. У цьому контексті соціальна експертиза є інструментом прогнозування соціально значущих наслідків, сприяючи формуванню ефективної політики та державних стратегій. Основна мета її проведення загалом полягає у мінімізації соціальних ризиків та підвищенні рівня обґрунтованості управлінських рішень [22]. Таким чином, соціальна експертиза є невід'ємним елементом сучасного соціологічного та управлінського аналізу.

З позиції правознавства соціальна експертиза визначається як спеціальна діяльність, спрямована на об'єктивне вивчення суспільних явищ, дотримання правових норм і оцінку впливу політичних або соціальних програм на різні групи населення. Вона включає формалізовані процедури, стандартизовані критерії та методики, що забезпечують легітимність висновків. Використання соціальної експертизи у правовому полі дозволяє мінімізувати ризики прийняття рішень, що можуть суперечити законодавству або порушувати права громадян. Важливим аспектом є також забезпечення незалежності експертного висновку, що гарантує його об'єктивність та неупередженість. У такому розумінні соціальна експертиза є інструментом забезпечення законності та соціальної справедливості в політичних і управлінських процесах [63].

З точки зору соціології соціальна експертиза виступає як метод дослідження соціальних структур, процесів та поведінкових моделей громадян. Вона передбачає збір, систематизацію та аналіз емпіричних даних, що дозволяє визначати тенденції розвитку суспільства та прогнозувати наслідки

впровадження конкретних політичних рішень. Соціальна експертиза у цьому аспекті слугує також для ідентифікації соціальних проблем і потреб населення, що забезпечує ефективне планування та корекцію політичних програм. Значущим є застосування як кількісних, так і якісних методів дослідження, що дозволяє отримати комплексну картину соціальної реальності. В результаті соціологічна позиція розкриває соціальну експертизу як важливий інструмент управлінської та політичної діяльності, що ґрунтується на емпіричних даних [7].

З позиції політичної науки соціальна експертиза визначається як механізм оцінювання політичних програм і стратегій щодо їхньої реальної здатності забезпечити соціальну стабільність, справедливість та розвиток громадянського суспільства. Вона передбачає аналіз політичних документів, публічних ініціатив і державних програм з урахуванням соціальних, економічних і культурних аспектів. Використання соціальної експертизи у політичній сфері сприяє формуванню прозорої та відповідальної політики, а також підвищенню довіри громадян до політичних інститутів. Ключовим є визначення як позитивних, так і негативних наслідків політичних рішень для різних соціальних груп. Таким чином, соціальна експертиза у політичній науці розкриває її як необхідний інструмент стратегічного планування та управління [7].

З методологічної точки зору соціальна експертиза розглядається як систематизований набір процедур, методів і технологій, спрямованих на оцінку об'єктивності та ефективності соціальних і політичних явищ. Вона включає аналіз нормативних документів, використання аналітичних моделей, опитувань та експертних оцінок для отримання достовірної інформації. Методологічний підхід забезпечує наукову обґрунтованість висновків та можливість їх практичного застосування. Соціальна експертиза у цьому контексті виступає як інтегративний інструмент, що поєднує кількісні та якісні методи аналізу. Такий підхід дозволяє системно оцінювати потенційні ризики та ефективність політичних програм, що реалізуються у суспільстві [39].

З точки зору психології соціальна експертиза може трактуватися як процес оцінки впливу соціальних та політичних програм на психологічний стан, мотивацію та поведінкові реакції різних груп населення. Вона дозволяє визначити, як політичні ініціативи впливають на емоційне благополуччя, рівень стресу та соціальну активність громадян. Використання психологічного підходу сприяє врахуванню індивідуальних і групових особливостей у процесі оцінки програм, що забезпечує більш точну та адаптовану до реальних умов експертизу. Такий аспект соціальної експертизи є важливим для підвищення ефективності політичних рішень і формування суспільної довіри. Психологічна позиція розкриває соціальну експертизу як засіб оцінки не лише формальних параметрів програм, а й їх соціально-психологічних наслідків [66].

З економічної позиції соціальна експертиза розглядається як процес оцінки впливу політичних та соціальних програм на економічне благополуччя населення та ефективність використання ресурсів. Вона включає аналіз фінансових, матеріальних та людських ресурсів, а також прогнозування економічних наслідків реалізації політичних ініціатив. Економічний підхід дозволяє визначити співвідношення витрат і результатів, оцінити рентабельність програм та їх потенційний внесок у розвиток суспільства. Соціальна експертиза у цьому вимірі стає інструментом оптимізації управлінських рішень та підвищення ефективності державних політик. Таким чином, вона забезпечує комплексну оцінку політичних програм, інтегруючи соціальні, психологічні та економічні аспекти [28].

В загальному соціальна експертиза виступає важливим інструментом оцінки соціальних явищ, процесів та програм у різних сферах суспільного життя, включаючи політичну, економічну, культурну. Вона забезпечує систематичний підхід до аналізу інформації, що дозволяє визначати ефективність та доцільність соціальних заходів, а також прогнозувати можливі наслідки їх реалізації.

Однією з ключових функцій соціальної експертизи є аналітична функція, що передбачає всебічне дослідження соціальної ситуації, збір даних, їх обробку, аналіз та систематизацію, а також виявлення основних тенденцій та

законо-мірностей у розвитку соціальних процесів. Ця функція дозволяє формувати об'єктивну картину соціальної дійсності та обґрунтовано приймати рішення, що базуються на науково доведених фактах і даних [6].

Регулятивна функція соціальної експертизи спрямована на встановлення норм, правил і критеріїв оцінки соціальних явищ та програм. Вона допомагає координувати діяльність різних соціальних інститутів, визначати допустимі межі впливу та розробляти стандарти ефективності. Через регулятивну функцію соціальна експертиза виступає посередником між соціальними потребами та політичними рішеннями, забезпечуючи гармонізацію інтересів суспільства та органів влади. Ця функція також дозволяє виявляти відхилення від встановлених стандартів та пропонувати шляхи їх корекції, що є важливим для підтримки стабільності та передбачуваності соціальних процесів [11].

Прогностична функція соціальної експертизи спрямована на передбачення можливих наслідків реалізації соціальних програм і проєктів. Вона базується на використанні аналітичних даних, статистичних моделей та соціологічних методів дослідження. Завдяки прогностичній функції можна оцінити потенційні ризики, визначити позитивні та негативні ефекти соціальних змін і виробити рекомендації для мінімізації небажаних наслідків. Ця функція дозволяє органам влади та громадським інститутам приймати обґрунтовані рішення та планувати дії у довгостроковій перспективі [47].

Контрольна функція соціальної експертизи загалом передбачає оцінку відповідності реалізованих програм та заходів заявленим цілям і стандартам. Вона забезпечує моніторинг і звітність, виявляє відхилення від планів та встановлених критеріїв, що дозволяє своєчасно вносити корективи. Контрольна функція сприяє підвищенню ефективності заходів, забезпечує прозорість діяльності органів влади та зміцнює довіру суспільства до процесу прийняття рішень. Вона також стимулює відповідальність виконавців за результати їх діяльності та сприяє удосконаленню методології оцінки соціальних програм [3].

Інформаційна функція соціальної експертизи полягає у зборі, обробці та систематизації даних, що характеризують соціальне середовище, стан соціальних груп і ефективність соціальних заходів. Вона забезпечує доступ до

достовірної інформації для науковців, державних органів, громадських організацій і громадськості. Через інформаційну функцію соціальна експертиза сприяє підвищенню рівня обізнаності суспільства, інформує про результати аналізу програм та надає об'єктивну основу для прийняття рішень. Ця функція також передбачає підготовку аналітичних звітів, рекомендацій і висновків, які можуть використовуватися для вдосконалення соціальної політики [21].

Консультативна функція соціальної експертизи передбачає надання рекомендацій органам влади, громадським організаціям та іншим зацікавленим сторонам щодо ефективності, доцільності та безпечності соціальних програм. Вона забезпечує науково обґрунтовану підтримку прийняття рішень, що дозволяє зменшити ризики соціальних конфліктів і невідповідності очікуваних результатів реальному ефекту [17]. Консультативна функція сприяє формуванню компетентного підходу до соціального планування та управління, дозволяє узгодити дії різних учасників соціального процесу та врахувати їхні інтереси.

Функція інтеграції у соціальній експертизі спрямована на об'єднання зусиль різних наукових дисциплін, соціальних інститутів та практичних суб'єктів під час оцінки соціальних явищ. Вона забезпечує міждисциплінарний підхід, що дозволяє розглядати соціальні процеси у комплексі, враховувати їхні соціальні, економічні, культурні та психологічні аспекти. Інтеграційна функція сприяє формуванню цілісного бачення ситуації, підвищує точність оцінок, дозволяє виробляти рекомендації, які відповідають реаліям суспільства [29].

Нарешті, програмна функція соціальної експертизи забезпечує розробку конкретних рекомендацій і стратегій для вдосконалення соціальних програм та політик. Вона передбачає визначення пріоритетів, постановку цілей та завдань, а також підготовку заходів щодо оптимізації соціальних процесів. Завдяки цій функції соціальна експертиза сприяє підвищенню ефективності управління соціальною сферою, забезпечує системність у реалізації програм та дозволяє досягати поставлених соціальних цілей у межах визначених ресурсів і часу [1].

Всі зазначені функції соціальної експертизи взаємопов'язані і утворюють єдину систему, спрямовану на забезпечення об'єктивності, достовірності та

ефективності соціальних досліджень. Вони дозволяють оцінювати соціальні явища не лише з погляду окремих показників, а й у контексті їх взаємодії з іншими соціальними процесами. Соціальна експертиза стає необхідним інструментом для прийняття стратегічних рішень, розробки соціальної політики та вдосконалення існуючих програм у різних сферах суспільного життя.

Значення соціальної експертизи в різних сферах діяльності є надзвичайно вагомим, оскільки вона виступає ключовим інструментом для оцінювання ефективності, обґрунтованості та відповідності певних дій, програм чи політик соціально-економічним, політичним та культурним вимогам суспільства.

1. У соціальній сфері експертиза дозволяє визначити відповідність соціальних ініціатив потребам різних груп населення, оцінити їх потенційний вплив на поліпшення якості життя, соціальну стабільність та гармонізацію суспільних відносин. Вона сприяє своєчасному виявленню проблемних аспектів соціальної політики, надаючи можливість коригувати програми, що забезпечує ефективність реалізації державних і громадських ініціатив.

2. Соціальна експертиза в сфері освіти дозволяє оцінювати зміст освітніх програм, методики навчання та виховні заходи, забезпечуючи їх відповідність сучасним науковим підходам, потребам учнів та педагогічних колективів. Завдяки цьому можна підвищувати якість освіти, сприяти розвитку інтелектуального та соціального потенціалу учнів, а також удосконалювати професійну підготовку педагогів.

3. У сфері охорони здоров'я соціальна експертиза відіграє важливу роль у визначенні ефективності медичних програм, профілактичних заходів та соціальних ініціатив щодо здоров'я населення. Вона дозволяє оцінювати відповідність медичних послуг потребам громадян, економічну доцільність і соціальну значущість впроваджуваних проєктів, а також сприяє оптимізації ресурсів і підвищенню доступності медичної допомоги.

4. У політичній сфері соціальна експертиза використовується для оцінки політичних програм, законодавчих ініціатив, партійних платформ та управлінських рішень. Вона дозволяє виявити рівень об'єктивності,

реалістичності та соціальної спрямованості політичних ініціатив, сприяє підвищенню довіри громадян до політичних інститутів та формуванню більш прозорої системи прийняття рішень.

5. Соціальна експертиза в економічній сфері дає змогу оцінити вплив економічних програм, стратегій розвитку та фінансових ініціатив на соціальні групи, прогнозувати можливі соціальні ризики і наслідки економічної політики.

6. У правовій сфері соціальна експертиза використовується для аналізу законодавчих актів, нормативних документів та судових рішень з точки зору їх соціальної справедливості, відповідності правам і свободам громадян, а також ефективності застосування на практиці. Це дозволяє запобігати соціальним конфліктам, підвищувати рівень правосвідомості населення та забезпечувати дотримання принципів законності та справедливості.

7. У культурній сфері соціальна експертиза допомагає оцінити соціальну значущість культурних проєктів, заходів, мистецьких ініціатив та освітніх програм, сприяючи розвитку національної ідентичності, культурного потенціалу та зміцненню громадянської самосвідомості. Вона дозволяє обґрунтовано розподіляти ресурси на культурні та мистецькі проєкти, враховуючи їх соціальну цінність та вплив на суспільство.

8. У сфері соціальної політики експертиза визначає ефективність програм соціальної допомоги, підтримки вразливих верств населення, заходів щодо подолання бідності та соціальної нерівності. Вона забезпечує можливість адаптації соціальних програм до потреб цільових груп, дозволяє підвищити результативність державної та громадської підтримки, сприяє формуванню системи соціального захисту, орієнтованої на потреби людей.

9. У сфері екології та сталого розвитку соціальна експертиза оцінює соціальні аспекти екологічних проєктів, програм збереження навколишнього середовища, вплив на соціальне середовище та якість життя населення. Це сприяє забезпеченню збалансованого розвитку, поєднанню економічних, соціальних та екологічних інтересів, а також формує відповідальне ставлення громадян до природних ресурсів.

10. Соціальна експертиза в сфері медіа та інформаційної діяльності дозволяє оцінювати об'єктивність, достовірність та соціальну спрямованість публікацій, інформаційних кампаній, освітніх проєктів, сприяє формуванню критичного мислення громадян, підвищенню рівня медіаграмотності.

11. У сфері міжнародних відносин соціальна експертиза дає змогу оцінити вплив зовнішньополітичних рішень, міжнародних програм та проєктів співпраці на соціальну стабільність, безпеку та добробут населення. Вона сприяє розробці збалансованих політик, які враховують як національні, так і міжнародні соціальні пріоритети.

12. Значення соціальної експертизи проявляється у сфері громадянського суспільства, де вона допомагає оцінювати діяльність громадських організацій, волонтерських ініціатив, соціальних проєктів та програм розвитку громад. Експертиза дозволяє підвищувати ефективність їх діяльності, обґрунтовувати соціальні потреби та формувати механізми взаємодії з державними та недержавними структурами.

13. У сфері науки та інновацій соціальна експертиза сприяє оцінці суспільної значущості наукових досліджень, інноваційних проєктів та технологічних розробок, визначаючи їх потенційний соціальний вплив та практичну користь для населення [6; 11; 17; 29; 30; 36; 47; 53].

Варто підкреслити, що соціальна експертиза забезпечує інтеграцію різних галузей знань, формуючи міждисциплінарний підхід до аналізу соціальних явищ та процесів. Вона дозволяє здійснювати системну оцінку, враховувати соціальні ризики та можливості, сприяє прийняттю зважених управлінських рішень. Соціальна експертиза є механізмом підвищення соціальної відповідальності держави, організацій та окремих громадян, формує основу для розробки ефективної політики у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Вона створює умови для забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності реалізації соціальних, економічних, політичних та культурних програм [9].

Окрім того, завдяки соціальній експертизі можливо прогнозувати наслідки впровадження нових ініціатив, визначати їх соціальну доцільність, оцінювати ризики та потенційні вигоди для різних груп населення. Вона сприяє

формуванню довгострокової стратегії розвитку суспільства, надає основу для оптимізації ресурсів, підвищує ефективність управлінських рішень та підтримує баланс між економічними, соціальними і культурними інтересами. Соціальна експертиза стимулює розвиток соціальної політики, забезпечує механізми зворотного зв'язку між громадянами та органами влади, а також підвищує легітимність і довіру до прийнятих рішень [52].

Отже, соціальна експертиза є універсальним механізмом оцінки та прогнозування соціальних процесів, що забезпечує науково обґрунтовану, ефективну та справедливую реалізацію програм у різних сферах суспільного життя. Вона сприяє зміцненню соціальної стабільності, розвитку громадянського суспільства, підвищенню ефективності управління, оптимізації ресурсів та формуванню умов для сталого розвитку. Значення соціальної експертизи полягає у її здатності поєднувати науковий аналіз з практичною діяльністю, забезпечуючи соціальну доцільність, об'єктивність і ефективність усіх ініціатив, що реалізуються в різних сферах. Вона формує платформу для взаємодії науки, держави та громадянського суспільства, забезпечує системний підхід до оцінки соціальних явищ і процесів, сприяє розвитку демократичних механізмів, соціальної відповідальності та сталого прогресу суспільства.

1.2. Сутнісний зміст, методи та етапи проведення соціальної експертизи

У сучасному суспільстві, де процеси демократизації, глобалізації та цифровізації істотно змінюють соціально-політичний простір, особливої ваги набуває потреба в об'єктивному та науково обґрунтованому аналізі рішень і програм, що впливають на життєдіяльність громадян. У цьому контексті соціальна експертиза постає як важливий інструмент забезпечення зваженості та прозорості соціально-політичних процесів, що дозволяє виявляти їх реальні наслідки, потенційні ризики та можливості.

Зазначимо, що вивчення сутнісного змісту, методів і етапів проведення соціальної експертизи є необхідним для формування ефективного механізму оцінювання соціальної значущості політичних рішень, підвищення рівня довіри до державних та громадських інституцій, а також для гармонізації відносин між владою та суспільством. Саме системне опрацювання цих аспектів забезпечує можливість більш глибокого розуміння суспільних процесів і створює підґрунтя для формування стратегії сталого розвитку країни [13].

Сутнісний зміст соціальної експертизи полягає у всебічному дослідженні соціальних явищ, процесів і практик із метою визначення їх відповідності нормам, цінностям та очікуванням суспільства. Вона передбачає систематичний аналіз, оцінку та прогнозування наслідків соціальних рішень, програм, політик, що реалізуються на різних рівнях управління. Основною характеристикою соціальної експертизи є її об'єктивність, що забезпечується методичною строгою і науково обґрунтованою процедурою оцінювання. Вона дозволяє виявити потенційні соціальні ризики, негативні тенденції та конфліктні ситуації ще на етапі планування заходів, що підвищує ефективність управлінських рішень.

Соціальна експертиза виступає інструментом контролю якості соціальних ініціатив і політичних програм, сприяючи оптимізації ресурсів і запобіганню соціальним збиткам. Вона забезпечує комплексне вивчення соціальних процесів, включаючи їх структурні, функціональні та динамічні аспекти, що дозволяє виробляти рекомендації щодо вдосконалення політик та програм. Значення соціальної експертизи полягає також у формуванні науково обґрунтованої бази для прийняття управлінських рішень, що враховують інтереси різних соціальних груп і захищають права громадян [18].

Зміст соціальної експертизи охоплює оцінку ефективності заходів у різних сферах діяльності – освіті, охороні здоров'я, культурі, економіці та політиці. Експертиза спрямована на визначення ступеня впливу програм на соціальні відносини, рівень соціальної справедливості та гармонійність суспільного розвитку. Вона забезпечує систематичний аналіз соціальних норм, цінностей та

очікувань населення, що дозволяє виробляти рекомендації щодо їх коригування.

Окрім того, соціальна експертиза також виконує функцію соціального моніторингу, фіксує зміни у соціальній поведінці, ставленнях та потребах населення. Вона допомагає ідентифікувати проблемні зони та групи, що потребують особливої уваги, сприяє прогнозуванню соціальних наслідків і формуванню стратегій соціальної підтримки. Значущість соціальної експертизи виявляється у можливості запобігання конфліктам, підвищенні соціальної стабільності та гармонізації суспільних відносин [63].

Особливу роль соціальна експертиза відіграє у політичній сфері дійсності, де вона дозволяє оцінювати об'єктивність і доцільність політичних програм, проектів законодавчих актів та рішень органів влади. Вона забезпечує всебічний аналіз соціальних ефектів політичних дій, визначає потенційні ризики і перспективи їх реалізації. Соціальна експертиза сприяє підвищенню рівня довіри населення до державних інституцій, оскільки надає об'єктивну інформацію про соціальні наслідки рішень, що приймаються [17].

Загалом методи соціальної експертизи становлять комплекс організованих підходів і прийомів, що використовуються для всебічного вивчення, оцінки та аналізу соціальних явищ, процесів і об'єктів дослідження. Вони формуються на основі інтеграції різних наукових дисциплін і враховують специфіку соціального середовища, культурні, економічні, політичні та психологічні чинники, що впливають на об'єкт експертизи. Основною метою застосування методів соціальної експертизи є забезпечення обґрунтованих і достовірних висновків щодо соціальних процесів та явищ, що дозволяє ухвалювати раціональні управлінські, законодавчі та організаційні рішення [28].

Методи соціальної експертизи включають соціологічні дослідження, аналіз статистичних даних, анкетування, експертні опитування та моделювання соціальних ситуацій. Важливим елементом є міждисциплінарний підхід, який поєднує знання з соціології, психології, політології, економіки та права для всебічного оцінювання об'єкта дослідження. Соціальна експертиза дозволяє

виявляти суперечності між соціальною політикою та реальними потребами населення, а також визначати можливі наслідки реалізації певних програм.

Відомо, що методи соціальної експертизи поділяються на кількісні та якісні, кожен із яких має свої специфічні особливості та сферу застосування. Кількісні методи передбачають систематичне збирання, обробку та аналіз статистичних даних, що характеризують певні соціальні показники та тенденції. Серед них особливо широко використовуються анкетування, соціологічні опитування, статистичний аналіз і соціометричні дослідження, що дозволяють отримати репрезентативні дані про соціальні групи та індивідів. Якісні методи, у свою чергу, спрямовані на глибоке осмислення соціальних процесів, розкриття мотивів, потреб і інтересів учасників соціальних явищ. До таких належать інтерв'ю, фокус-групи, спостереження, кейс-аналіз, експертні оцінки, контент-аналіз та інші підходи, що дозволяють отримати детальну картину реальності.

Однією з ключових методик соціальної експертизи є порівняльний аналіз, що дає змогу зіставляти різні соціальні явища, оцінювати їх динаміку та наслідки впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Використання експертних методів базується на залученні спеціалістів, що володіють глибокими знаннями у відповідній сфері, для формування аргументованих висновків і рекомендацій. Методи спостереження дозволяють фіксувати поведінку індивідів і соціальних груп у природних умовах, що є важливим для оцінки реальної соціальної ситуації без ідеалізації або викривлення фактів [43].

Соціометричні підходи надають інформацію про міжособистісні взаємодії, структуру групових зв'язків та соціальну інтеграцію членів колективу. Анкетування і опитування дозволяють отримувати дані від широкого кола респондентів, забезпечуючи репрезентативність і можливість статистичної обробки результатів. Кейсовий аналіз зосереджується на вивченні конкретних ситуацій і соціальних практик, що допомагає визначати механізми соціальних процесів і прогнозувати їх розвиток [1].

Фокус-групи сприяють виявленню колективних уявлень, переконань і мотивацій соціальних груп, що корисно для соціально обґрунтованих рішень.

Контент-аналіз дозволяє систематично досліджувати тексти, медіа, офіційні документи та інші інформаційні джерела, що відображають суспільні процеси та цінності. Методи експертної оцінки включають Delphi-метод, анкетування експертів та роботу консиліумів, що забезпечує об'єктивність і надійність висновків. Важливим аспектом експертизи є комбінування різних методів для досягнення більш повної, багатовимірної оцінки соціальної реальності [54].

Використання методів моделювання та прогнозування дозволяє оцінювати потенційні наслідки соціальних рішень і змін, створюючи основу для стратегічного планування. Методи соціальної експертизи включають також аналіз соціальних ризиків, що дає змогу визначити потенційні загрози для різних груп населення і формувати заходи щодо їх мінімізації. Соціальна експертиза передбачає застосування інтердисциплінарного підходу, де використовуються дані соціології, психології, політології, економіки, педагогіки та права для комплексного розуміння об'єкта дослідження [49].

Методи аналітичного прогнозування дозволяють оцінювати довгострокові тенденції і можливі сценарії розвитку соціальних явищ і процесів, а методи експериментального дослідження передбачають організацію соціальних експериментів, які дозволяють визначати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними факторами. Використання порівняльних історичних методів сприяє розумінню еволюції соціальних явищ і ефективності різних підходів у різних контекстах. Соціальна експертиза активно використовує методи інтерпретації соціальних практик, що дозволяють визначати значення поведінки індивідів і груп у конкретному соціальному середовищі [8].

Соціальна експертиза включають також документальний аналіз, який дозволяє систематизувати, перевіряти та оцінювати достовірність інформації з різних джерел. Особлива увага приділяється методам оцінки ефективності соціальних програм, політичних ініціатив, законодавчих актів та інших соціальних проектів. Такі методи соціальної експертизи, як спостереження, комбіновані з анкетуванням і інтерв'ю, дозволяють порівнювати суб'єктивні уявлення учасників із об'єктивними фактами соціальної ситуації. Важливим є

застосування методів аналізу мережевих структур, що дозволяє виявляти взаємозв'язки між соціальними акторами та групами [13].

Відомо, що методи соціальної експертизи включають аналіз соціальних настроїв, громадської думки, ціннісних орієнтацій і культурних особливостей, що дає змогу комплексно оцінювати соціальні процеси. Методи соціальної експертизи постійно удосконалюються і адаптуються до змін соціального середовища, технологічного розвитку та нових вимог інформаційного суспільства. Вони дозволяють здійснювати моніторинг соціальних явищ у реальному часі, забезпечуючи оперативне реагування на соціальні ризики.

До відомих методів соціальної експертизи належить також моделювання соціальних систем та процесів, що дає змогу прогнозувати наслідки соціальних рішень і визначати оптимальні стратегії. Використання методів соціальної експертизи сприяє підвищенню об'єктивності, достовірності та наукової обґрунтованості висновків, що формуються на основі зібраних даних. Методи соціальної експертизи забезпечують системність і комплексність аналізу, дозволяючи враховувати взаємозв'язки різних соціальних чинників і процесів.

Застосування методів соціальної експертизи дозволяє формувати рекомендації для практичної діяльності органів влади, громадських організацій, освітніх установ та інших суб'єктів соціальної діяльності. Методи соціальної експертизи сприяють підвищенню рівня соціальної обізнаності та критичного мислення, дозволяючи суспільству здійснювати більш усвідомлений аналіз соціальних явищ. Соціальна експертиза забезпечує основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, політичного планування, розробки законодавчих ініціатив та оцінки їх ефективності [7].

Використання різноманітних методів соціальної експертизи дозволяють виявляти соціальні проблеми, потреби та інтереси різних груп населення, що є ключовим для формування соціально справедливих рішень. Вони забезпечують інтеграцію даних з різних джерел і дисциплін, що сприяє комплексності та глибині аналізу соціальних явищ. Для цього соціальна експертиза активно використовує методи порівняльного аналізу політичних програм, оцінки їх соціальної доцільності та впливу на різні верстви населення. Методи соціальної

експертизи включають також аналіз ризиків соціальної нерівності, конфліктогенних факторів та соціальної напруженості, що дозволяє прогнозувати можливі соціальні кризи і визначати заходи щодо їх профілактики і подолання. Такі методи соціальної експертизи забезпечують наукову обґрунтованість висновків щодо соціальних явищ, сприяють підвищенню ефективності державної політики, соціальних програм і громадських ініціатив [66].

Важливо, що методи соціальної експертизи охоплюють використання математичних моделей, комп'ютерних технологій, соціальних симуляцій та інших сучасних інструментів аналізу соціальних процесів. Вони дозволяють досліджувати великі масиви даних, виявляти закономірності, тенденції та прогнози розвитку соціальних явищ. Методи соціальної експертизи включають також оцінку впливу соціальних проектів на різні аспекти життя громадян, зокрема економічні, культурні, освітні та екологічні. Комплексне застосування методів соціальної експертизи забезпечує багатовимірну оцінку соціальних явищ і процесів, що сприяє підвищенню якості прийняття рішень у державному управлінні та громадському житті [37].

Перелічені методи соціальної експертизи є основою для формування стратегій соціального розвитку, оцінки ефективності політичних і громадських програм, аналізу потреб населення та прогнозування соціальних змін. Вони дозволяють здійснювати системний підхід до вивчення соціальної реальності, інтегруючи дані з різних джерел і наукових дисциплін. Методи соціальної експертизи включають комплексне оцінювання соціальних явищ, використання кількісних та якісних методів, експертних оцінок, аналізу документів та контенту, моделювання та прогнозування. Використання сучасних методів соціальної експертизи забезпечує високий рівень об'єктивності, достовірності та наукової обґрунтованості результатів досліджень.

Цікаво, що обґрунтовані методи соціальної експертизи дозволяють інтегрувати дані соціологічних, психологічних, економічних та політичних досліджень, що сприяє більш глибокому розумінню соціальних явищ. Вони забезпечують систематичний підхід до вивчення соціальних процесів, враховують різні рівні соціальної реальності та специфіку різних соціальних

груп. До того ж методи соціальної експертизи дозволяють оцінювати ефективність соціальних, економічних і політичних рішень, прогнозувати їхні наслідки та формувати рекомендації для державних та громадських інституцій. Завдяки комплексному застосуванню методів соціальної експертизи стає можливим здійснювати науково обґрунтований аналіз соціальної реальності, що підвищує ефективність соціальної політики та управління [21].

Узагальнимо, що використання дослідниками різноманітних методів для соціальної експертизи сприяє формуванню соціальної відповідальності, критичного мислення та компетентності суспільства у прийнятті рішень, що забезпечують стабільний розвиток соціальних систем. Методи соціальної експертизи є невід'ємною частиною сучасної соціальної науки, вони забезпечують наукову достовірність і практичну значущість висновків, що формуються під час аналізу соціальних процесів та явищ.

Соціальна експертиза включає в себе кілька етапів, таких як підготовчий, дослідницький, аналітичний та рекомендаційний, кожен з яких має специфічні завдання і методичні підходи. Підготовчий етап передбачає визначення об'єкта і мети експертизи, формулювання дослідницьких питань і вибір методів. Дослідницький етап передбачає збір, систематизацію та аналіз соціальної інформації. Аналітичний етап включає оцінку отриманих даних, виявлення тенденцій та закономірностей. Рекомендаційний етап спрямований на формування висновків і пропозицій щодо вдосконалення соціальної практики. Перелічені етапи проведення соціальної експертизи є ключовими для забезпечення системності, наукової обґрунтованості та об'єктивності оцінки соціальних явищ, процесів і політичних програм.

Першим етапом у цій діяльності є визначення мети і завдань експертизи, що передбачає чітке формулювання об'єкта та предмета дослідження, а також встановлення конкретних питань, на які має бути надано відповіді в результаті експертного аналізу. На цьому етапі здійснюється збір початкової інформації, аналіз нормативно-правових документів, програмних положень та соціологічних даних, які можуть впливати на проведення експертизи.

Друга фаза передбачає відбір експертів та формування експертної групи, що включає фахівців із відповідними знаннями та досвідом у конкретній галузі, а також врахування їхніх методологічних компетенцій та практичних навичок. На цьому етапі визначаються критерії оцінки, розробляються методичні інструменти та анкети, що будуть використані у процесі експертизи.

Третій етап соціальної експертизи передбачає безпосереднє проведення експертного дослідження, включаючи збір якісних і кількісних даних, аналіз соціальних тенденцій, оцінку політичних, економічних та культурних факторів, які можуть впливати на об'єкт дослідження. У цьому процесі застосовуються різні методи, такі як анкетування, інтерв'ю, Delphi-метод, експертні опитування, аналіз документів, контент-аналіз і порівняльний аналіз.

Четвертий етап зосереджений на систематизації та обробці отриманої інформації, що включає кодування даних, статистичний аналіз, порівняння результатів із встановленими критеріями та визначення тенденцій соціальних процесів. Цей етап забезпечує наукову обґрунтованість висновків соціальної експертизи, що формулюють в результаті експертизи.

П'ятий етап передбачає підготовку аналітичного звіту або висновку експертної групи, де детально описуються методи збору і обробки даних, отримані результати, порівняння з нормативними вимогами та рекомендації щодо вдосконалення політичних програм або соціальних ініціатив.

Шостий етап включає проведення публічного або внутрішнього обговорення результатів експертизи, що дозволяє врахувати додаткові думки зацікавлених сторін, перевірити достовірність висновків та забезпечити відкритість і прозорість процесу.

Наступним етапом є внесення коректив на основі зауважень та уточнень, отриманих у ході обговорення, що підвищує точність, об'єктивність та практичну значущість результатів експертизи.

Восьмий етап передбачає інтеграцію висновків експертизи у процес ухвалення рішень, розробки політик, нормативних документів, управлінських стратегій, що забезпечує їх відповідність соціальним потребам і реаліям сучасного суспільства.

Дев'ятий етап зосереджується на контролі за впровадженням рекомендацій експертизи, оцінці ефективності їхнього застосування та аналізі результатів практичних заходів, що дозволяє коригувати майбутні експертні дослідження та покращувати методичний підхід.

Десятий етап включає методологічну рефлексію та оцінку ефективності проведеної експертизи, аналіз використаних методів, визначення сильних і слабких сторін процесу та вироблення пропозицій щодо удосконалення методології соціальної експертизи [14; 29; 42; 55; 63].

Перелічені етапи взаємопов'язані та утворюють цілісну систему, що забезпечує наукову точність, об'єктивність і практичну значущість соціальної експертизи. Важливим є дотримання етичних принципів, конфіденційності даних та забезпечення неупередженості експертів на всіх етапах процесу. Кожен етап вимагає ретельного планування, чіткого регламентування дій експертної групи та координації між різними фахівцями для забезпечення високого рівня якості експертного висновку.

Системність та послідовність етапів соціальної експертизи дозволяє мінімізувати ризики суб'єктивізму, підвищити достовірність результатів та створити надійну базу для прийняття управлінських рішень. При цьому важливо забезпечити адекватну взаємодію між експертами, громадськістю, а також представниками політичних структур і наукових установ. Розробка чітких інструкцій та методичних рекомендацій для кожного етапу соціальної експертизи дозволяє стандартизувати процес її проведення та забезпечити його повторюваність у різних соціальних і політичних контекстах. Етапність процесу передбачає можливість адаптації методів і процедур залежно від специфіки об'єкта дослідження, складності соціальної проблематики та наявних ресурсів.

Успішне проведення соціальної експертизи вимагає високої кваліфікації експертів, їх здатності критично мислити, аналізувати великі обсяги інформації та формулювати обґрунтовані висновки. При цьому необхідно враховувати соціокультурні, політичні та економічні умови, які можуть впливати на об'єкт експертизи, а також інтегрувати міждисциплінарний підхід для забезпечення

комплексності оцінки. Всі етапи цього процесу повинні бути документально зафіксовані, що дозволяє забезпечити прозорість, обґрунтованість та наукову достовірність експертних висновків. Також важливим є забезпечення регулярного моніторингу змін у соціальному середовищі та адаптації методів експертизи відповідно до нових викликів і тенденцій. Завдяки системному підходу до етапів проведення соціальної експертизи забезпечується можливість комплексної оцінки політичних програм, соціальних ініціатив та інших об'єктів дослідження, що підвищує їхню ефективність і соціальну значущість [44].

Зазначимо, що етапність соціальної експертизи дозволяє не лише формувати об'єктивний висновок, але й здійснювати прогнозування можливих наслідків прийнятих рішень, оцінювати ризики та визначати оптимальні шляхи їх реалізації. Крім того, чітке визначення послідовності дій забезпечує взаємозв'язок між різними складовими соціально-експертної діяльності, зменшує ймовірність помилок та підвищує оперативність отримання результатів. Виконання кожного етапу потребує системного контролю та регулярної оцінки якості роботи експертів, що дозволяє своєчасно коригувати методичні підходи та удосконалювати процедури соціальної експертизи. Також важливою є координація між теоретичними та практичними аспектами предмету соціальної експертизи, що забезпечує цілісність і повноту оцінки об'єкта [52].

На всіх етапах соціальної експертизи слід враховувати можливість впливу зовнішніх факторів, таких як політична кон'юнктура, соціальні очікування громадськості та економічні обмеження, які можуть змінювати характер досліджуваних процесів. Особливу увагу приділяють інтеграції результатів соціальної експертизи у прийняття стратегічних рішень, розробку політик та коригування нормативної бази, що забезпечує практичну значущість і актуальність експертних висновків. Системний підхід до проведення соціальної експертизи дозволяє ефективно реалізувати міждисциплінарний підхід, залучати експертів із різних сфер, інтегрувати кількісні та якісні методи аналізу, а також забезпечити високий рівень наукової обґрунтованості отриманих результатів.

Окрім цього, дотримання структурованої послідовності дій підвищує надійність висновків, сприяє формуванню довіри з боку громадськості та органів управління, а також забезпечує можливість масштабування експертної діяльності на регіональному та національному рівнях. В результаті, етапність проведення соціальної експертизи виступає фундаментом для забезпечення її комплексності, об'єктивності та практичної ефективності у різних соціальних та політичних контекстах сучасного суспільства [18].

Отже, зміст соціальної експертизи полягає у всебічному, системному та об'єктивному оцінюванні соціальних явищ, процесів, проєктів або політичних програм із метою визначення їхнього відповідності встановленим критеріям, стандартам та суспільним потребам. Методи соціальної експертизи охоплюють як кількісні, так і якісні підходи, включаючи анкетування, спостереження, аналіз документів, статистичні оцінки, соціологічні дослідження, експертні опитування та порівняльний аналіз, що дозволяє досягти максимальної достовірності отриманих результатів. Етапи проведення соціальної експертизи структуровано від визначення предмета та об'єкта, формулювання завдань та критеріїв оцінки, збору та обробки даних, їхнього аналітичного опрацювання, до формування висновків та рекомендацій щодо оптимізації або корекції об'єктів експертизи.

1.3. Основні чинники та умови проведення соціальної експертизи у політичній сфері

У сучасному суспільстві політична сфера постає як одна з ключових детермінант розвитку державності, демократичних процесів та громадянського суспільства, що потребує постійного наукового аналізу й обґрунтованої оцінки ухвалюваних рішень. У цьому контексті соціальна експертиза виступає не лише як метод дослідження, а й як дієвий інструмент перевірки ефективності та справедливості політичних програм, а також проєктів і стратегій. Необхідність визначення основних чинників та умов її проведення у політичній сфері

зумовлена потребою у забезпеченні прозорості, об'єктивності й суспільної довіри до результатів політичної діяльності.

Соціально-політичний контекст є одним із основних чинників, який визначає необхідність, спрямованість та ефективність проведення соціальної експертизи в політичній сфері. Поняття соціально-політичного контексту охоплює загальну політичну ситуацію в державі, рівень демократичних інститутів, громадянську активність, ступінь політичної конкуренції та соціальні настрої населення. В умовах, коли політична ситуація нестабільна або характеризується значними соціальними напруженнями, потреба в проведенні соціальної експертизи є особливо актуальною [24]. Саме соціально-політичний контекст визначає, які політичні програми або ініціативи вимагають детальної експертної оцінки, а також встановлює пріоритети у виборі методів дослідження.

Соціально-політичний контекст включає історичні аспекти розвитку політичної системи, що дозволяє експертам враховувати попередній досвід політичних процесів та наслідки реалізації минулих програм. Знання історичних передумов сприяє більш точному прогнозуванню потенційних наслідків нових політичних ініціатив і дозволяє уникати повторення помилок. Важливим аспектом є також демографічна структура населення, соціальна стратифікація та розподіл політичних поглядів серед різних соціальних груп. Такий контекст формує критерії оцінки ефективності політичних програм, оскільки те, що є доцільним для однієї соціальної групи, може виявитися неприйнятним для іншої.

На практиці врахування соціально-політичного контексту передбачає аналіз громадської думки, політичних настроїв, рівня довіри до органів влади та політичних партій. Цей чинник впливає на вибір методів збору даних, а також на структуру та формат звітності соціальної експертизи. У контексті сучасної України, де політичні процеси характеризуються високим рівнем динаміки, врахування соціально-політичного середовища є критично важливим для забезпечення об'єктивності результатів експертизи [31]. Соціально-політичний контекст також визначає етичні та правові межі експертної діяльності. В умовах

конфліктних ситуацій або політичних криз необхідно дотримуватися принципів неупередженості та об'єктивності, щоб результати соціальної експертизи не стали інструментом маніпуляцій [11]. Крім того, соціально-політичний контекст впливає на часові рамки проведення експертизи, оскільки в періоди політичної нестабільності швидке реагування та оперативний аналіз стають пріоритетними.

Законодавче та нормативне забезпечення є одним із ключових чинників, який визначає правові рамки проведення соціальної експертизи в політичній сфері. Воно включає сукупність законів, підзаконних актів, регламентів, інструкцій та інших нормативно-правових документів, що регулюють діяльність державних органів, політичних партій, громадських організацій та експертних установ. Наявність чіткого законодавчого поля забезпечує легітимність та правомірність соціальної експертизи, а також гарантує захист прав і свобод учасників політичних процесів. Законодавче та нормативне забезпечення дозволяє визначити повноваження експертів, їхні обов'язки та відповідальність за результати проведеної експертизи. Цей чинник охоплює не тільки національне законодавство, а й міжнародні правові акти, які регулюють політичну діяльність, права людини, демократичні стандарти та соціальні гарантії. Урахування міжнародного досвіду дозволяє підвищити якість експертизи та забезпечити відповідність результатів загальносвітовим стандартам [38].

У практичній площині законодавче забезпечення впливає на вибір форм проведення експертизи: письмова, усна, публічна чи конфіденційна оцінка програм і політичних ініціатив. Воно регулює доступ експертів до джерел інформації, визначає порядок взаємодії з державними структурами, організаціями громадянського суспільства та медіа. Законодавче забезпечення також формує рамки етичної діяльності експертів, встановлює вимоги щодо об'єктивності, достовірності, прозорості дослідження. Законодавче забезпечення включає також регламентацію правових підстав доступу до інформації, захисту персональних даних та комерційної таємниці, що забезпечує конфіденційність під час експертизи. Водночас нормативні

документи можуть встановлювати вимоги до методології проведення дослідження, кваліфікаційних стандартів експертів, процедур перевірки та контролю якості експертних висновків.

Громадська думка та соціальна активність населення є важливим чинником, який значною мірою визначає ефективність та зміст соціальної експертизи у політичній сфері. Громадська думка виступає своєрідним барометром соціальної напруги, політичних уподобань та очікувань громадян щодо діяльності державних органів, політичних партій, громадських інститутів. Її аналіз дозволяє виявляти тенденції, проблеми та конфліктні зони в політичному середовищі, оцінювати рівень довіри населення до різних політичних ініціатив. Соціальна активність населення, що включає участь у виборах, громадських обговореннях, мітингах та інших формах політичної участі, також слугує індикатором реального залучення громадян у політичні процеси та дозволяє коригувати політичні програми з урахуванням суспільних настроїв [47].

Громадська думка формується під впливом численних факторів, серед яких медіа, соціальні мережі, освітні та культурні інституції, особистий досвід і соціальне оточення. Експерти в соціальній сфері враховують ці джерела інформації для комплексної оцінки ситуації, визначення ризиків та потенційних наслідків політичних рішень. Важливою особливістю цього чинника є динамічність і мінливість громадської думки, що потребує використання актуальних методів збору та аналізу даних, таких як опитування, фокус-групи, контент-аналіз медіа та соціальних мереж. Соціальна активність населення також тісно пов'язана з рівнем політичної освіти та правової культури громадян. Чим вищий рівень поінформованості та критичного мислення, тим точніші та більш репрезентативні результати соціальної експертизи [61].

Економічні фактори та ресурсне забезпечення соціальної експертизи у політичній сфері є елементами, які визначають можливості та ефективність проведення досліджень. Економічні фактори включають фінансові ресурси, матеріально-технічну базу, кадровий потенціал та доступ до інформаційних технологій. Фінансове забезпечення впливає на обсяг і якість досліджень,

зокрема на можливість проведення масштабних опитувань, фокус-груп, анкетування, а також обробки та аналізу великих масивів даних. Від достатності бюджету залежить і ступінь залучення кваліфікованих експертів, консультантів та аналітиків, що забезпечує наукову обґрунтованість результатів експертизи.

Матеріально-технічна база соціальної експертизи включає офісне обладнання, комп'ютерні системи, програмне забезпечення для аналізу статистичних даних, доступ до баз даних, онлайн-платформ та комунікаційних ресурсів. Сучасні інформаційні технології дозволяють оперативно збирати, обробляти та візуалізувати інформацію, що значно підвищує ефективність експертної діяльності та точність висновків. Недостатній рівень технічного забезпечення може обмежувати застосування інноваційних методів збору даних, таких як онлайн-опитування, соціальні мережі, мобільні додатки, що в сучасних умовах є критично важливим для отримання репрезентативної інформації [40].

Кадровий потенціал є ще одним невід'ємним компонентом ресурсного забезпечення. Експертна група повинна мати високий рівень професійної підготовки, знання у сфері політичних наук, соціології, економіки, права та аналітики. Висока кваліфікація персоналу дозволяє застосовувати комплексні методи оцінки, аналізувати результати досліджень критично та об'єктивно, формувати рекомендації, які враховують реальні потреби та інтереси населення. Кадрові обмеження можуть призводити до зниження достовірності даних, спрощення методів аналізу або суб'єктивності висновків [11].

Важливим аспектом є ефективне управління ресурсами, що включає планування бюджету, раціональний розподіл матеріальних і людських ресурсів, оптимізацію процесів збору та обробки інформації. Раціональне використання ресурсів дозволяє соціальним експертам проводити глибокий аналіз політичних та соціальних процесів, включаючи вивчення громадської думки, політичної поведінки різних груп населення, а також соціально-економічних ризиків та прогнозування наслідків політичних рішень. Економічні фактори також визначають масштаб і охоплення соціальної експертизи. Бюджетні обмеження

можуть накладати рамки на вибір територіального або соціального охоплення, що, в свою чергу, впливає на репрезентативність результатів. Водночас достатнє фінансування дозволяє проводити комплексні дослідження на національному, регіональному та місцевому рівнях, враховувати специфіку різних соціальних груп та формувати диференційовані рекомендації для політичних структур.

Професійна компетентність експертів є одним із чинників ефективного проведення соціальної експертизи у політичній сфері. Вона визначає рівень аналітичної точності, наукової обґрунтованості та практичної цінності висновків, що формуються в результаті дослідження. Компетентність експертів включає комплекс знань, умінь, навичок та професійних якостей, які дозволяють адекватно оцінювати політичні процеси та соціальні явища, прогнозувати їхній розвиток і надавати обґрунтовані рекомендації для ухвалення рішень. Рівень підготовки експертів є визначальним для забезпечення достовірності та об'єктивності соціальної експертизи. Високий рівень підготовки передбачає володіння методами соціального аналізу, дослідженням суспільної думки, інтерпретацією політичних тенденцій і здатністю здійснювати комплексний аналіз інформації. Професійно підготовлений експерт здатен ідентифікувати ключові фактори політичних процесів, розрізняти вплив соціальних, економічних та культурних чинників на прийняття рішень і здійснювати порівняльний аналіз політичних практик у різних регіонах або країнах [54].

Знання політичних процесів є невід'ємною складовою професійної компетентності. Експерт повинен орієнтуватися у структурі державних і політичних інститутів, механізмах взаємодії владних гілок, особливостях формування політичних партій, громадських рухів та соціальних інститутів. Розуміння політичної культури суспільства, історичних передумов розвитку політичної системи та специфіки державного управління дозволяє експерту проводити більш точний аналіз соціально-політичних процесів і прогнозувати їхні наслідки для різних соціальних груп. Методи соціального аналізу становлять практичну основу діяльності експертів. Володіння кількісними та

якісними методами дослідження, такими як опитування, фокус-групи, контент-аналіз, кейс-стаді, соціометрія, дозволяє експерту збирати, систематизувати та інтерпретувати інформацію у відповідності з сучасними науковими стандартами.

Професійна компетентність експертів включає також критичне мислення та аналітичну гнучкість. Експерт повинен вміти оцінювати достовірність джерел інформації, розрізняти факти та інтерпретації, виявляти упередження або маніпулятивні елементи у політичних повідомленнях. Така здатність є надзвичайно важливою у політичній сфері, де інформаційні потоки часто є суперечливими, а їхня суб'єктивна інтерпретація може впливати на ухвалення стратегічних рішень. Рівень професійної компетентності визначає ефективність комунікації експертів із зацікавленими сторонами, включаючи політичні інституції, громадські організації та широку аудиторію. Компетентний експерт може чітко та аргументовано презентувати результати дослідження, адаптуючи мову подачі інформації до різних категорій споживачів. Здатність до професійної комунікації сприяє підвищенню довіри до соціальної експертизи та її результатів, що, у свою чергу, посилює їхній вплив на політичні рішення [35].

Достовірність джерел інформації є одним із ключових чинників, що визначають ефективність проведення соціальної експертизи у політичній сфері. В умовах політичних трансформацій, високого рівня інформаційної взаємодії та швидкого поширення даних, соціальна експертиза потребує ґрунтування на надійних і перевірених джерелах інформації, що забезпечує об'єктивність висновків та достовірність оцінок. Джерела інформації охоплюють спектр матеріалів, серед яких значення мають офіційні документи державних установ, закони, нормативні акти, розпорядження органів влади, а також статистичні дані, що відображають реальний стан суспільних процесів та політичних явищ. Використання статистичних даних дозволяє експертам здійснювати кількісний аналіз і виявляти закономірності розвитку політичних процесів, що підвищує точність і наукову обґрунтованість висновків соціальної експертизи.

Соціологічні дослідження та опитування населення є важливим джерелом емпіричної інформації, що дозволяє відобразити суспільну думку щодо

політичних програм, поведінки політичних суб'єктів та ефективності державної політики. Аналіз результатів соціологічних досліджень дає змогу експертам оцінити соціальну підтримку певних політичних ініціатив, визначити рівень довіри громадян до політичних структур та прогнозувати наслідки впровадження тих чи інших політичних рішень. При цьому важливо звертати увагу на методологічну достовірність таких досліджень, включаючи репрезентативність вибірки, коректність формулювання запитань, об'єктивність збору даних і адекватність статистичної обробки результатів [64].

Інформаційні ресурси медіа-сфери, включаючи друковані видання, телевізійні канали, інтернет-портали та соціальні мережі, також відіграють значну роль у формуванні інформаційної бази соціальної експертизи. Однак використання медіа-ресурсів потребує ретельного відбору та критичної оцінки, оскільки в сучасних умовах вони можуть містити неперевірену, упереджену або маніпулятивну інформацію. Експерти повинні здійснювати крос-перевірку даних із кількох незалежних джерел, щоб мінімізувати ризики спотворення інформаційного фону та забезпечити високу наукову якість експертного аналізу.

Етичні та методологічні принципи проведення соціальної експертизи в політичній сфері є одним із чинників, що визначають якість, достовірність та практичну значущість її результатів. Вони формують основу для організації роботи експертів, забезпечують дотримання стандартів наукової етики та соціальної відповідальності, а також гарантують, що результати експертизи не будуть спотворені особистими інтересами або політичними упередженнями. Дотримання етичних принципів передбачає, насамперед, забезпечення об'єктивності оцінки політичних програм і явищ, що досліджуються, та недопущення впливу суб'єктивних факторів на аналітичний процес. Цей аспект передбачає суворе дотримання наукової неупередженості, яка проявляється у використанні перевірених методів збору, обробки та інтерпретації даних, а також у відмові від маніпулятивних або викривлених джерел інформації [74].

Методологічні принципи соціальної експертизи включають систему правил і процедур, що регламентують весь процес оцінки політичних програм.

Вони охоплюють вибір адекватних методів дослідження, визначення репрезентативних вибірок, організацію системи збору та аналізу даних, а також забезпечення контролю за достовірністю отриманої інформації. Слід підкреслити, що методологічна обґрунтованість дій експертів є необхідною умовою для формування надійних і корисних рекомендацій, які можуть бути використані політичними структурами, громадськими організаціями та державними органами для прийняття ефективних рішень [11].

Етичні стандарти також включають забезпечення конфіденційності отриманих даних, що особливо актуально при роботі з чутливою інформацією, соціологічними опитуваннями або внутрішніми документами політичних організацій. Конфіденційність гарантує, що особисті або комерційно важливі дані не будуть розголошені, а результати експертизи не будуть використані з метою політичного тиску чи маніпуляцій. Це підвищує довіру до експертного висновку серед замовників та учасників політичного процесу і сприяє створенню безпечного середовища для відкритого обговорення проблем. Важливим є забезпечення рівності та неупередженості при аналізі політичних програм, незалежно від їх ідеологічної належності, партійної орієнтації або популярності серед населення. Це передбачає відмову від оцінок, заснованих на особистих симпатіях або антипатіях експертів, а також недопущення впливу зовнішніх політичних та медійних чинників на результати експертизи [20].

Організаційні умови проведення соціальної експертизи у політичній сфері є одним із ключових чинників, який визначає ефективність, системність та достовірність результатів експертного аналізу. Вони включають комплекс аспектів, що забезпечують належну підготовку, координацію та реалізацію всіх етапів соціальної експертизи, і охоплюють як матеріально-технічні, так і інституційні та комунікаційні компоненти. Організаційні умови створюють основу для чіткої структуризації процесу, визначення обсягу та послідовності дій, а також для ефективного розподілу ресурсів між учасниками експертизи. У політичній сфері це особливо важливо, оскільки політичні програми та

ініціативи мають багатовимірний характер і вимагають системного підходу до оцінки їх об'єктивності та соціальних наслідків [57].

До організаційних умов належить визначення термінів проведення соціальної експертизи. Чітко встановлені часові рамки дозволяють експертам планувати роботу, забезпечують своєчасне збирання та обробку інформації, а також дають змогу уникнути затримок у прийнятті рішень, що можуть мати політичне значення. Дотримання термінів сприяє підтриманню дисципліни серед учасників експертизи та гарантує, що результати будуть актуальними та відповідають поточним політичним реаліям. Водночас, необхідність врахування динаміки політичних процесів зумовлює гнучкість у плануванні термінів і можливість коригування графіку роботи залежно від обставин.

Інституційна підтримка є визначальним фактором організаційних умов проведення соціальної експертизи. Вона проявляється у вигляді нормативно-правових актів, методичних рекомендацій, адміністративних механізмів та офіційного визнання результатів експертизи. Інституційна підтримка забезпечує легітимність процесу, підвищує довіру до висновків експертів з боку державних органів, політичних партій та громадськості. Крім того, вона створює передумови для стабільності та системності проведення соціальної експертизи у довгостроковій перспективі, що дозволяє формувати базу знань та напрацьовувати методологічні підходи для майбутніх досліджень. Значущим є забезпечення умов для регулярного контролю та моніторингу експертизи. Систематичний контроль дозволяє виявляти недоліки на ранніх етапах, вносити корективи та гарантувати відповідність методології та стандартів об'єктивності. Це створює передумови для підвищення довіри до результатів експертизи та їх практичної цінності для ухвалення політичних рішень [39].

Політична доцільність та суспільна підтримка соціальної експертизи в політичній сфері є одним із ключових чинників, що визначають ефективність її проведення та практичну значущість результатів. Цей чинник передбачає оцінку не лише формальної необхідності проведення експертизи, але й врахування реальної можливості впливу її висновків на процес прийняття управлінських рішень у державних та політичних інституціях. Відповідно,

соціальна експертиза має бути спрямована на продукування результатів, які здатні отримати підтримку як серед політичних суб'єктів, так і серед громадськості, що забезпечує легітимність подальших дій на основі експертних висновків [8].

Так, політична доцільність передбачає розуміння контексту політичної ситуації, у якій здійснюється експертиза. Це включає аналіз актуальних політичних процесів, наявних конфліктів, інтересів ключових груп впливу та рівня політичної стабільності. Без врахування цих аспектів результати можуть залишатися абстрактними або формальними, не набуваючи реального практичного значення для управлінських структур. Тому дослідники повинні оцінювати, наскільки їхні висновки можуть бути використані у процесі формування політики, розробки програм або внесення змін до законодавства.

Суспільна підтримка є не менш важливим аспектом, оскільки навіть найбільш об'єктивні та методологічно бездоганні висновки можуть залишитися ігнорованими без належного сприйняття з боку громадськості. Експертиза повинна бути комунікативно прозорою, забезпечувати можливість обговорення результатів у публічному полі, залучати представників громадянського суспільства та інститутів громадського контролю. Суспільна підтримка створює додаткову основу для легітимізації управлінських рішень, що ґрунтуються на експертних оцінках, та зменшує ризики політичного протистояння [13].

Політична доцільність і суспільна підтримка тісно взаємопов'язані із професійною компетентністю експертів, об'єктивністю та достовірністю джерел інформації, адже висновки, які відповідають стандартам професійної та методологічної точності, набагато легше отримують підтримку серед політичних акторів та суспільства. Водночас важливим є дотримання принципів етичності та конфіденційності, адже будь-які порушення можуть підірвати довіру до експертизи і її результатів. Для цього необхідно заздалегідь продумати комунікаційні канали, формат публікації результатів, порядок консультацій із зацікавленими сторонами та механізми зворотного зв'язку [24].

Отже, основні чинники проведення соціальної експертизи у політичній сфері включають: соціально-політичний контекст, який визначає актуальність і спрямованість експертизи; законодавче забезпечення, що регламентує порядок проведення експертних оцінок і встановлює стандарти об'єктивності; характер і зміст політичних програм, що підлягають аналізу, їх соціальна значущість та потенційний вплив; професійна компетентність експертів, рівень їх підготовки; наявність та достовірність джерел інформації, включаючи статистичні дані, соціологічні дослідження, офіційні документи та медіа-ресурси; соціальні очікування та інтереси громадськості, які впливають на критерії оцінки програм; етичні та методологічні принципи експертизи, що забезпечують об'єктивність, неупередженість результатів; організаційні умови проведення експертизи, включаючи терміни, ресурси, комунікаційні канали та інституційну підтримку; політична доцільність та суспільна підтримка експертизи, яка визначає можливість практичного застосування її результатів у прийнятті рішень.

Висновок до розділу 1

1. Соціальна експертиза – це комплексна соціально-аналітична діяльність, спрямована на аналіз та оцінку об'єктивності, доцільності та ефективності соціальних явищ, процесів, програм та політичних ініціатив. Соціальна експертиза є універсальним механізмом оцінки та прогнозування соціальних процесів, що забезпечує обґрунтовану, ефективну та справедливу реалізацію програм у різних сферах суспільного життя. Вона сприяє зміцненню соціальної стабільності, розвитку громадянського суспільства, підвищенню ефективності управління, оптимізації ресурсів та формуванню умов для сталого розвитку.

2. Сутнісний зміст соціальної експертизи полягає у всебічному, системному та об'єктивному оцінюванні соціальних явищ, процесів, проектів або політичних програм із метою визначення їх відповідності встановленим

критеріям, стандартам та суспільним потребам. Методи соціальної експертизи охоплюють анкетування, спостереження, аналіз документів, статистичні оцінки, соціологічні дослідження, експертні опитування та порівняльний аналіз, що дозволяє досягти максимальної достовірності отриманих результатів. Етапи проведення соціальної експертизи структуровано від визначення предмета та об'єкта дослідження, формулювання завдань та критеріїв оцінки, збору та обробки даних, їхнього аналітичного опрацювання, до формування висновків та рекомендацій щодо оптимізації або корекції об'єктів експертизи.

3. Основні чинники та умови проведення соціальної експертизи у політичній сфері охоплюють: соціально-політичний контекст, який визначає актуальність експертизи; законодавче забезпечення порядку проведення експертних оцінок; характер і зміст політичних програм, що підлягають аналізу; професійна компетентність експертів, рівень їх підготовки; наявність та достовірність джерел інформації, включаючи статистичні дані, соціологічні дослідження, офіційні документи та медіа-ресурси; соціальні очікування та інтереси; етичні принципи експертизи; організаційні умови проведення експертизи; політична доцільність та суспільна підтримка експертизи.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОГРАМ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

2.1. Методичний інструментарій соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України

У сучасному суспільстві, де політичні процеси безпосередньо впливають на якість життя громадян та стратегічний розвиток держави, значущості набуває питання об'єктивної оцінки політичних програм. Саме соціальна експертиза виступає інструментом, що дає змогу як оцінювати відповідність

політичних програм суспільним потребам і очікуванням, так і виявляти ризики та потенційні наслідки їх реалізації. Проте ефективність цього процесу безпосередньо залежить від наявності чіткого, методично вивіреного інструментарію, який би поєднував міждисциплінарні підходи та відповідав реаліям сучасної України.

Зазначимо, що методичний інструментарій соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних реаліях України включає аналіз нормативно-правової бази, що є ключовим для оцінки відповідності програм існуючому законодавству та міжнародним зобов'язанням країни. Цей етап передбачає детальне вивчення Конституції України, яка встановлює основні принципи функціонування державної влади, визначає права та обов'язки громадян і регламентує політичну діяльність суб'єктів політичного процесу. Конституційні положення виступають базовим орієнтиром для формування політичних програм, адже будь-які розроблені ініціативи повинні корелювати з фундаментальними державними гарантіями та нормами правового регулювання.

Додатково аналіз включає вивчення спеціалізованих законів, таких як «Про політичні партії в Україні», що визначає правовий статус політичних суб'єктів, порядок їх реєстрації, механізми фінансування та участі у політичному процесі. Цей нормативний документ дозволяє експертам оцінити, наскільки пропозиції політичних програм відповідають встановленим законодавчим рамкам, уникаючи порушень правових норм і забезпечуючи легітимність запропонованих ініціатив. Водночас важливо враховувати закон «Про вибори народних депутатів України», який регламентує процедури виборчого процесу, критерії участі кандидатів та політичних сил, а також механізми забезпечення прозорості та рівності під час виборів. Експертиза програм у контексті цього закону дозволяє визначити, чи відповідають пропозиції партій і кандидатів виборчим стандартам та принципам демократичного представництва [17].

На практичному рівні аналіз нормативно-правової бази передбачає також систематичне зіставлення положень політичних програм із законодавством та

міжнародними зобов'язаннями України, включаючи міжнародні конвенції та угоди, до яких держава приєдналася. Це дозволяє виявити потенційні колізії між політичними ініціативами та правовими нормами, оцінити їхню відповідність міжнародним стандартам прав людини, демократичним цінностям, а також зобов'язанням у сфері соціально-економічного розвитку держави. Такий підхід забезпечує науково обґрунтовану основу для подальших етапів соціальної експертизи, гарантує юридичну точність та об'єктивність висновків [28].

Аналіз нормативно-правової бази також передбачає формування системи критеріїв оцінки політичних програм, що включає відповідність законодавству, захист прав і свобод громадян, реалізованість запропонованих ініціатив та інтеграцію національних і міжнародних норм. Експерти використовують порівняльний аналіз для визначення ступеня відповідності кожного положення програм конкретним нормативним актам, що дозволяє виявити ризики правового порушення та потенційні правові колізії. Така методика забезпечує комплексну оцінку, що є необхідною основою для формування об'єктивного та науково обґрунтованого висновку щодо об'єктивності політичних програм [41].

Контент-аналіз політичних програм є вагомим методичним інструментом для проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних реаліях, оскільки дозволяє систематично та структуровано оцінити змістовну складову програм, виявити їхню відповідність соціально-економічним реаліям, а також простежити наявність потенційно маніпулятивних чи популістських технологій. Даний метод передбачає використання як якісного, так і кількісного аналізу, що забезпечує комплексну оцінку положень програм.

Якісний контент-аналіз полягає у детальному розгляді текстів політичних програм, виявленні головних тем, аргументативних структур та стратегій впливу на виборця. Він дозволяє визначити, наскільки чітко та логічно побудовані положення програми, як аргументуються пропозиції політичного суб'єкта та чи відповідають вони реаліям соціально-економічного розвитку країни. Особлива увага приділяється аналізу дискурсивних патернів, які можуть

свідчити про використання маніпулятивних технологій, популістських лозунгів або перебільшених обіцянок, що потенційно знижує довіру до політичної програми та впливає на її практичну реалізацію [9].

Кількісний контент-аналіз передбачає систематичне кодування окремих елементів тексту та підрахунок їх частоти. Це дозволяє об'єктивно оцінити акцентованість певних тем, пропорційність подачі інформації та наявність або відсутність конкретики у формулюванні цілей і завдань політичної програми. За допомогою цього підходу можна визначити, наскільки реалістичними та досяжними є цілі програми, а також оцінити її стратегічну спрямованість на вирішення конкретних соціально-економічних проблем [10].

Важливим аспектом контент-аналізу є визначення відповідності положень політичних програм соціально-економічним та політичним реаліям сучасної України. Це включає аналіз пропозицій щодо розвитку економіки, соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я, правосуддя та інших ключових сфер державного управління. Оцінка реалістичності програм дозволяє встановити, чи здатен політичний суб'єкт виконати заявлені обіцянки у межах існуючих ресурсів та інституційних можливостей держави. Контент-аналіз також передбачає виявлення дискурсивних стратегій, які використовуються для впливу на електорат. До них належать маніпуляції страхом, перебільшення позитивних ефектів програм, формулювання обіцянок у загальних, неконкретних термінах.

Крім того, контент-аналіз політичних програм у сучасних реаліях України включає порівняння програм різних політичних суб'єктів для виявлення спільних тенденцій та відмінностей у підходах до вирішення ключових проблем. Це дозволяє сформувати більш об'єктивну картину політичного поля та оцінити, наскільки програми відображають потреби громадян та відповідають стратегічним цілям держави. Важливо зазначити, що контент-аналіз не обмежується лише текстовими матеріалами. До уваги беруться також публічні виступи політичних лідерів, прес-релізи, соціальні медіа та інші інформаційні ресурси, які формують громадську думку щодо політичних програм. Таке вивчення дозволяє не лише оцінити внутрішню логіку програми,

а й зрозуміти, як вона комунікується з суспільством та яким є її потенційний вплив на виборців.

Соціологічні опитування та фокус-групи є ключовими методичними інструментами для проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних реаліях України. Вони дозволяють отримати достовірні дані щодо реалістичності, практичної здійсненності та суспільного сприйняття запропонованих політичних ініціатив. Соціологічні опитування, зокрема серед експертів у галузі політики, соціології та економіки, забезпечують оцінку об'єктивності програм на професійному рівні. Такі опитування дозволяють виявити сильні та слабкі сторони документів, оцінити їх відповідність поточним соціально-економічним умовам та передбачуваним потребам суспільства [41].

Процедура соціологічного опитування передбачає систематичний збір, аналіз та узагальнення думок респондентів. Вона включає підготовку структурованих анкет, визначення репрезентативної вибірки експертів та проведення статистичної обробки отриманих результатів. Використання кількісних та якісних показників дозволяє оцінити не тільки рівень підтримки окремих положень програм, але й визначити їхню соціальну ефективність. Зокрема, експертні оцінки допомагають ідентифікувати потенційні ризики впровадження політичних ініціатив, а також передбачити можливі сценарії розвитку подій у разі реалізації цих програм [47].

Фокус-групи як інструмент соціологічного дослідження забезпечують глибоке розуміння громадської думки щодо політичних програм. Вони дозволяють отримати інформацію про сприйняття програми представниками різних соціальних та професійних груп, що дає змогу врахувати широкий спектр інтересів та очікувань населення. Організація фокус-груп включає підбір учасників за соціально-демографічними характеристиками, підготовку модератора та створення безпечного середовища для відкритого обговорення. Під час дискусій аналізується емоційне забарвлення висловлювань, рівень довіри до політичних ініціатив, а також наявність маніпулятивних або популістських меседжів, що може впливати на суспільну думку [39].

Використання фокус-груп у поєднанні з соціологічними опитуваннями забезпечує комплексний підхід до оцінки політичних програм. Таке поєднання дозволяє зіставити суб'єктивне сприйняття громадськості з професійними оцінками експертів, виявити потенційні конфлікти між очікуваннями населення та реалістичними можливостями реалізації програм. Додатково, результати фокус-груп допомагають виявити соціальні настрої, які не завжди можна зафіксувати у формалізованих опитувальних анкетах, уточнити формулювання положень програм для підвищення їхньої зрозумілості та легітимності [55].

Методичний інструментарій соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних реаліях передбачає застосування експертного оцінювання як одного з ключових підходів, що дозволяє здійснити комплексний аналіз змісту програм із урахуванням багатьох критеріїв та показників. Експертне оцінювання ґрунтується на формуванні групи незалежних фахівців, які володіють професійними знаннями у галузі політичної науки, соціології, економіки та права. Ця компетентність дозволяє враховувати як законодавчі, так і соціально-економічні, політичні та моральні аспекти запропонованих програм.

Формування групи експертів передбачає ретельний відбір осіб, які мають досвід наукової та практичної діяльності у відповідних сферах. Така комбінація знань і практичного досвіду забезпечує високий рівень об'єктивності оцінки та мінімізує ризики упередженості або впливу політичних інтересів. Кожен експерт отримує чіткі методичні настанови щодо критеріїв оцінювання, що дозволяє стандартизувати процес аналізу та забезпечити порівнянність результатів між різними програмами та експертними групами. Оцінювання проводиться за допомогою бальної шкали, яка включає основні критерії: відповідність чинному законодавству, реалістичність поставлених цілей, соціальна ефективність запропонованих заходів та політична доцільність. Кожен критерій деталізується через підпункти, що дозволяє експертам здійснювати більш точну та багатогранну оцінку. Наприклад, реалістичність цілей аналізується з точки зору доступних ресурсів, соціально-економічних

умов та можливостей реалізації на рівні державних або місцевих органів влади [47].

Особливу увагу приділяють критерію соціальної ефективності, який дає змогу оцінити потенційний вплив програми на різні соціальні групи, включно з вразливими категоріями населення. Експерти оцінюють, як запропоновані заходи відповідають потребам суспільства, сприяють покращенню якості життя громадян та забезпечують рівність доступу до соціальних благ. Політична доцільність розглядається як відповідність програми актуальним політичним умовам, стратегічним цілям держави та очікуванням громадськості, що визначає можливість практичного застосування результатів програми [38; 67a].

Процедура експертного оцінювання програм передбачає кілька етапів. На початковому етапі проводиться ознайомлення експертів із політичною програмою, аналіз документів та базових даних, що стосуються її реалізації. Далі експерти здійснюють індивідуальне оцінювання, фіксуючи результати у спеціальних анкетах та бальних таблицях. Після цього проводиться обговорення результатів у групі для усунення розбіжностей та узгодження остаточних оцінок. Застосування експертного оцінювання дозволяє не лише визначити рівень об'єктивності політичних програм, але й виявити потенційні слабкі місця, ризики та конфліктні аспекти. На підставі цих даних готуються рекомендації для політичних суб'єктів, органів влади та громадських організацій щодо вдосконалення програм і підвищення їх ефективності.

Аналіз інформаційного поля є важливим методичним інструментарієм соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних реаліях України. Він передбачає системне дослідження того, як політичні програми висвітлюються у різних інформаційних каналах, включаючи традиційні медіа, онлайн-платформи та соціальні мережі. Даний підхід дозволяє оцінити ступінь об'єктивності інформаційного контенту та виявити потенційні маніпуляції або спотворення фактів, що можуть впливати на формування громадської думки.

Першим етапом аналізу є систематичний моніторинг медіа-ресурсів, включаючи телевізійні канали, радіостанції, друковані видання та новинні портали. На цьому етапі визначаються основні теми, які висвітлюють політичні

програми, а також оцінюється тональність публікацій – позитивна, негативна або нейтральна. Особлива увага приділяється виявленню випадків спотворення фактів, використання гіпербол або маніпулятивної риторики, що може спотворювати реальне змістове наповнення програм.

Другим етапом є аналіз соціальних мереж, таких як Facebook, Telegram, X (Twitter) та Instagram, які відіграють ключову роль у формуванні громадської думки. Експертами вивчається характер заяв та публікацій, поширюваних користувачами, офіційними акаунтами політичних партій та лідерів громадської думки. Виявляються тенденції до поширення дезінформації, маніпулятивних меседжів або пропаганди, що може впливати на сприйняття політичних програм різними соціальними групами.

Третім компонентом є аналіз медіа-тенденцій і контенту, пов'язаного з політичними програмами, за допомогою спеціалізованих інструментів контент-аналізу та цифрової аналітики. Використання таких інструментів дозволяє кількісно оцінити частоту згадувань, визначити ключові тематичні маркери та виявити дискурсивні патерни, що повторюються у висвітленні програм. Це сприяє більш глибокому розумінню того, які елементи програми отримують найбільшу увагу та можуть впливати на політичну поведінку громадян.

Одним із центральних аспектів аналізу інформаційного поля є оцінка ступеня маніпуляцій та спотворення фактів. Цей процес передбачає порівняння офіційного змісту програм із інформаційними повідомленнями в медіа та соціальних мережах. Виявлення розбіжностей дозволяє експертам визначити, наскільки достовірно громадськість отримує інформацію про політичні ініціативи та проекти. Крім того, аналіз інформаційного поля передбачає оцінку впливу на формування громадської думки. Соціальні мережі та медіа виступають каналами комунікації між політичними акторами та суспільством, тому важливо досліджувати, як різні групи населення сприймають програми, наскільки вони довіряють джерелам інформації, а також які стереотипи та емоційні настрої виникають у процесі поширення повідомлень [14].

Важливою частиною методики є ідентифікація ключових факторів, які визначають ступінь впливу інформаційного поля на громадську думку. Серед

них: довіра до джерел інформації, активність політичних лідерів у медіа-просторі, участь громадських організацій у публічних дискусіях та ступінь поширення інформації через неформальні канали комунікації. Такий підхід передбачає комплексну оцінку як якісних, так і кількісних аспектів медіа-простору. Якісний аналіз дозволяє виявити дискурсивні патерни, риторичні засоби та маніпулятивні технології, тоді як кількісний аналіз дає змогу оцінити частоту згадувань, охоплення аудиторії та співвідношення контенту [47].

Аналіз інформаційного поля також включає вивчення способів комунікації політичних програм у різних соціальних групах. Досліджуються відмінності у сприйнятті контенту залежно від вікових, професійних, освітніх та регіональних особливостей населення. Це дозволяє отримати більш точну картину того, які елементи програми сприймаються як реалістичні, а які викликають сумнів чи критичну оцінку. Особливу увагу приділяють виявленню потенційних ризиків маніпуляцій громадською думкою та формування популістських настроїв. Виявлення тенденцій дає можливість експертам рекомендувати зміни у стратегіях комунікації та підходах до формулювання політичних програм.

Методичний інструментарій соціальної експертизи об'єктивності політичних програм включає моделювання та прогнозування наслідків реалізації політичних програм, що забезпечує науково обґрунтоване передбачення потенційних соціально-економічних і політичних ефектів їх впровадження. Моделювання передбачає створення декількох сценаріїв розвитку подій, що базуються на припущеннях щодо реалізації політичних ініціатив. Сценарний аналіз дозволяє визначити можливі варіанти розвитку ситуації, включно з оптимістичними, песимістичними та найбільш ймовірними сценаріями. Такий підхід сприяє виявленню потенційних ризиків, а також позитивних ефектів, які можуть виникнути внаслідок впровадження політичних програм [51].

Прогнозування наслідків включає оцінку впливу запропонованих заходів на різні соціальні групи, економічні сектори та політичну стабільність країни. При цьому враховується поточна ситуація в Україні, включно із соціально-

економічними проблемами, політичними тенденціями та зовнішньополітичним контекстом. Важливим аспектом такої експертизи постає також інтеграція міжнародного досвіду та порівняльний аналіз аналогічних програм у інших країнах для підвищення об'єктивності оцінки. Важливо також здійснювати динамічний моніторинг прогнозованих змін, щоб коригувати сценарії у відповідь на нові соціально-політичні виклики в державі [6].

Прогностичний компонент методики передбачає використання кількісних та якісних моделей, зокрема економетричних розрахунків, соціологічних моделей, а також експертних оцінок. Комбінування різних підходів забезпечує більш точне визначення можливих ризиків та вигод для суспільства. Крім того, сценарне моделювання дозволяє враховувати взаємозв'язок між політичними ініціативами та їхнім впливом на соціальні настрої, рівень довіри до влади та громадську підтримку [59].

Особлива увага приділяється виявленню потенційних конфліктів між різними групами інтересів, що може виникнути внаслідок реалізації програми [7a]. Аналіз соціально-економічних та політичних наслідків допомагає приймати управлінські рішення на основі об'єктивної інформації та мінімізувати ризики соціальної дестабілізації. Сценарний підхід дозволяє також оцінити вплив зовнішніх факторів, зокрема міжнародних санкцій, економічних криз та геополітичної ситуації, на реалізацію політичних програм в Україні.

Важливим елементом методичного інструментарію є розробка матриці ризиків і переваг, яка включає детальне описання кожного сценарію, його можливих наслідків та ймовірності їх настання. Це дозволяє експертам здійснювати об'єктивну оцінку політичних програм і надавати рекомендації щодо їх удосконалення або модифікації. Моделювання також сприяє підвищенню прозорості та довіри до соціальної експертизи, оскільки дозволяє аргументовано обґрунтувати потенційні результати реалізації програм [20].

Інтегрований підхід у проведенні соціальної експертизи об'єктивності політичних програм є одним із ключових методичних інструментаріїв сучасного політичного аналізу, який дозволяє забезпечити комплексну оцінку якості та реалістичності програмних документів. Цей метод передбачає

поєднання різних видів досліджень, серед яких контент-аналіз, соціологічні опитування, фокус-групи та експертне оцінювання. Завдяки такому поєднанню вдається отримати більш повну та достовірну картину щодо відповідності політичних програм законодавству, соціально-економічним умовам та очікуванням громадян.

Перелік методичного інструментарію соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасній Україні узагальнено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Методичний інструментарій соціальної експертизи
об'єктивності політичних програм у сучасній Україні**

Метод	Мета	Етапи реалізації	Критерії оцінки	Очікувані результати
Аналіз нормативно-правової бази	Визначити відповідність програм законодавству і міжнародним стандартам	1. Вивчення законів та нормативних актів 2. Порівняння положень програм із законодавством	Відповідність Конституції, законам, міжнародним зобов'язанням	Виявлення законодавчих суперечностей і невідповідності
Контент-аналіз політичних програм	Оцінити зміст, актуальність та досяжність цілей	1. Визначення категорій та ключових тем 2. Кількісний та якісний аналіз тексту	Актуальність цілей, конкретність, реалістичність	Виявлення популістських або маніпулятивних положень
Соціологічні опитування та фокус-групи	Дослідити сприйняття програм громадськістю та експертами	1. Розробка анкети/методики 2. Проведення опитувань та фокус-груп 3. Аналіз отриманих даних	Рівень розуміння та підтримки програм, сприйняття ризиків	Інформація про громадську та експертну підтримку програм
Експертне оцінювання	Надати професійну, незалежну оцінку програм	1. Формування експертної групи 2. Оцінка за критеріями (законодавча відповідність, реалізованість, соціальна ефективність)	Бальна шкала за кожним критерієм, узгодженість думок експертів	Комплексна оцінка об'єктивності програм
Аналіз інформаційного поля	Виявити інформаційні спотворення та маніпуляції	1. Моніторинг медіа та соціальних мереж 2. Аналіз висвітлення програм	Наявність дезінформації, спотворення фактів	Розуміння медійного контексту та рівня інформованості населення

Моделювання і прогнозування наслідків	Прогнозувати соціально-політичні та економічні наслідки	1. Сценарний аналіз 2. Визначення ризиків і позитивних ефектів	Реалістичність прогнозів, врахування поточного контексту	Прогноз потенційних наслідків впровадження програм
Інтегрований підхід	Комплексно оцінити об'єктивність програм	1. Об'єднання даних контент-аналізу, соціології та експертної оцінки 2. Формування рекомендацій	Повнота та логічність інтеграції даних	Розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення програм

Отже, методичний інструментарій соціальної експертизи об'єктивності політичних програм є комплексним та багаторівневим, поєднуючи нормативно-правові, аналітичні, соціологічні та експертні методи дослідження. При цьому запропонований методичний інструментарій забезпечує системний, науково обґрунтований та практично застосовний підхід до оцінки об'єктивності політичних програм в умовах сучасної України.

2.2. Оцінка готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України

У сучасному демократичному суспільстві важливе місце займає аналіз результатів діяльності та рішень, що впливають на життя громадян, адже саме від нього залежить рівень прозорості, ефективності та довіри до політичних інститутів. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз результатів проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм, оскільки він дозволяє не лише оцінити відповідність задекларованих цілей реальним суспільним потребам, а й виявити можливі суперечності між політичними обіцянками та їх реалізацією. Такий аналіз є необхідним для формування критичного мислення громадян, підвищення рівня громадської свідомості та посилення демократичних механізмів контролю за політичною владою.

Для оцінки готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України було здійснено формування групи незалежних експертів, до складу якої увійшли спеціалісти з політичної науки, соціології, економіки та права. Такий міждисциплінарний підхід дозволив забезпечити комплексний аналіз потенційних можливостей експертів щодо проведення багатофакторної оцінки політичних програм, а також врахувати різні аспекти їхньої об'єктивності та практичної доцільності.

Формування групи відбувалося на основі критерію професійної компетентності, досвіду науково-дослідної та практичної діяльності, а також відповідності спеціалізації завданням соціальної експертизи. Відбір експертів передбачав аналіз їхніх публікацій, дослідницьких проєктів і практичних кейсів, що свідчать про здатність до оцінки політичних програм з точки зору наукової об'єктивності, соціальної ефективності та політичної доцільності.

До складу групи було включено експертів, які спеціалізуються на аналізі політичних процесів, соціальних дослідженнях, економічному прогнозуванні та правовому регулюванні. Такий вибір забезпечив багатопрофільний підхід до оцінки програм та дозволив врахувати як нормативно-правові вимоги, так і соціально-економічні та політичні аспекти реалізації програм. Крім того, залучення експертів із різних дисциплін сприяло зменшенню суб'єктивного впливу на результати експертизи та підвищило об'єктивність висновків.

Для проведення дослідження з оцінки готовності до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України нами було обрано викладачів вищих навчальних закладів як ключових учасників експертної групи. Вибір цієї категорії експертів зумовлений низкою факторів, що забезпечують наукову обґрунтованість і методологічну якість експертизи.

По-перше, викладачі, особливо з кафедр політичних наук, соціології, економіки та права, володіють глибокими теоретичними знаннями щодо політичних процесів, методів оцінки політичних програм та їхнього впливу на соціальні структури. Це дає змогу здійснювати комплексний і багатофакторний аналіз, що враховує різні аспекти політичної діяльності та суспільних реакцій.

По-друге, значний науковий досвід викладачів, включно з проведенням дослідницьких проєктів, публікацією аналітичних статей та участю у наукових конференціях, формує їхні навички критичного мислення, об'єктивної оцінки інформації та інтерпретації даних. Такий досвід є особливо важливим для забезпечення достовірності висновків соціальної експертизи.

По-третє, викладачі вважаються відносно незалежними від політичних впливів, що є важливим критерієм для збереження об'єктивності оцінки програм. Вони можуть виступати як неупереджені експерти, які базують свої оцінки на наукових методах і аналітичних інструментах, а не на особистих політичних симпатіях або зовнішньому тиску.

По-четверте, викладачі мають можливість залучати міждисциплінарний підхід до оцінки політичних програм, об'єднуючи знання з різних галузей, що дозволяє враховувати соціальні, економічні та правові аспекти запропонованих політичних ініціатив. Це забезпечує всебічний аналіз результатів і підвищує наукову цінність висновків експертизи.

У рамках оцінки готовності експертів було розроблено спеціалізовану анкету, що дозволяла виявити не лише їхню самооцінку, а й фактичні знання та практичні навички, необхідні для проведення соціальної експертизи. Анкета включала питання, спрямовані на перевірку знання нормативної бази, методології оцінки політичних програм, а також здатності до проведення аналізу та прогнозування соціально-політичних наслідків реалізації програм.

Анкета, призначена для виявлення рівня готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних реаліях України, є комплексним методичним інструментом, який дозволяє оцінити як самооцінку експертів, так і їхні нормативні знання та практичні вміння. Вона розроблена з урахуванням актуальних методологічних підходів до соціальної експертизи та потребує системного підходу до аналізу політичних програм, що діють у сучасному українському контексті.

Анкета складається з чотирьох основних блоків, кожен із яких має чітко визначену мету та спрямований на оцінку конкретного аспекту готовності експертів. Перший блок, «Соціально-демографічна інформація», дозволяє

отримати базові дані про респондента, включно з його освітою, спеціалізацією, досвідом у сфері політики, соціології, економіки та права. Це дає змогу оцінити професійний контекст, у якому експерт здійснює оцінку політичних програм.

Другий блок, «Нормативні знання», спрямований на перевірку обізнаності експертів щодо чинного законодавства, нормативно-правових актів та методологічних стандартів, які регламентують проведення соціальної експертизи. Питання в цьому блоці мають закриту форму, з кількома варіантами відповіді, що дозволяє стандартизувати оцінювання та порівнювати результати між респондентами. Наприклад, питання може звучати так: «Які законодавчі акти регламентують оцінку політичних програм в Україні?» із варіантами відповіді: а) Закон України «Про політичні партії», б) Закон України «Про соціологічну діяльність», в) Закон України «Про інформацію», г) всі перелічені.

Третій блок, «Методологічні вміння», оцінює здатність експертів застосовувати методи аналізу політичних програм, включаючи контент-аналіз, експертне оцінювання, моделювання наслідків та соціологічні опитування. Для цього передбачені питання типу «Яким чином ви оцінюєте об'єктивність політичної програми?» із запропонованими варіантами: а) шляхом експертного опитування, б) аналізом медіа та соціальних мереж, в) використанням соціологічних фокус-груп, г) усі вищезазначені методи.

Четвертий блок, «Самооцінка готовності», дозволяє експертам оцінити власну компетентність у проведенні соціальної експертизи, визначаючи рівень упевненості у знаннях, навичках та практичних вміннях. Питання цього блоку можуть мати шкалу Лайкерта від 1 до 5, де 1 – «зовсім не впевнений», а 5 – «повністю впевнений». Наприклад, питання: «Наскільки ви впевнені у власній здатності провести комплексну оцінку політичної програми?»

Важливим елементом анкети є наявність відкритих питань, які дозволяють експертам детально описати власний досвід, навести приклади проведених оцінок та запропонувати власні підходи до вдосконалення процедури соціальної експертизи. Це забезпечує якісну інформацію, яка доповнює кількісні дані та дає змогу глибше аналізувати готовність експертів.

Інструкція до анкети детально пояснює мету дослідження, порядок заповнення, строки та умови анонімності. Вона підкреслює важливість щирого та об'єктивного заповнення, зазначає, що анкета має виключно наукову та дослідницьку мету, а отримані результати використовуватимуться для оцінки загальної готовності експертного середовища до проведення соціальної експертизи політичних програм в Україні.

Анкета передбачає її заповнення протягом 20–30 хв. і включає чіткі рекомендації щодо вибору варіантів відповіді: у закритих питаннях потрібно обрати один або декілька варіантів, що відповідають дійсності; у відкритих питаннях слід давати розгорнуті відповіді, що відображають практичний досвід. Крім того, інструкція наголошує на можливості використання анкети в електронному та паперовому форматах, що підвищує доступність інструменту для широкого кола експертів.

Охарактеризуємо результати проведеного у травні 2025 року опитування експертів (викладачів закладів вищої освіти) щодо їх готовності до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України в розрізі кожного з питань анкети.

Перше питання анкети стосувалося знайомства експертів із законодавчими актами України, які регулюють проведення соціальної експертизи та оцінку політичних програм. Виявилось, що 50% експертів детально знайомі із законодавством, що свідчить про високий рівень базових правових знань серед половини респондентів. Часткове знайомство відзначили 40%, що демонструє необхідність додаткового правового консультування або навчання для цієї групи. Лише 10% експертів не мали належного ознайомлення, що підкреслює потребу у систематичному підході до навчання нормативним аспектам.

Друге питання анкети, яке стосувалося знання експертами конкретних нормативних документів, показало, що більшість експертів знайомі з ключовими законами: 70% – Закон «Про політичні партії в Україні», 60% – Закон «Про вибори народних депутатів України», 40% – Закон «Про державну службу», а 20% – інші нормативні акти. Така статистика демонструє

пріоритетність знання базових законів для проведення соціальної експертизи, водночас свідчить про відносну обмеженість знання інших регуляторних документів.

Третє питання досліджувало знання принципів об'єктивності та неупередженості. Виявилося, що 60% експертів добре володіють цими принципами, 30% частково ознайомлені, а 10% – не знайомі. Це дозволяє зробити висновок про необхідність підвищення усвідомлення етичних стандартів експертної діяльності для частини групи.

Четверте питання зосереджувалося на методах перевірки відповідності програм законодавству. Тут 50% експертів заявили, що знають усі основні методи, 40% – частково, а 10% – не знайомі. Результати вказують на достатній рівень нормативної компетентності, але підкреслюють важливість практичного навчання для покращення здатності до системної перевірки програм.

П'яте питання оцінювало частоту звернення до нормативних джерел. 40% експертів завжди користуються нормативними документами, 30% – часто, 20% – рідко, а 10% – ніколи. Такий розподіл демонструє загалом високий рівень практичного використання законодавчої бази, проте існує група, для якої потрібно підвищувати дисциплінованість у застосуванні нормативних знань.

Шосте питання анкети стосувалося знання основних методів соціальної експертизи політичних програм. 60% експертів зазначили, що володіють методами детально, 30% – частково, а 10% – не знайомі. Це демонструє достатню базу для проведення комплексного аналізу політичних програм.

Сьоме питання виявляло знайомство з конкретними методами експертизи: контент-аналіз – 80%, соціологічні опитування – 70%, фокус-групи – 60%, моделювання та прогнозування – 50%, експертне оцінювання – 90%. Ці дані свідчать про те, що більшість експертів добре орієнтується у практичних методах оцінки, але потребує додаткового тренування у прогнозуванні наслідків.

Восьме питання оцінювало здатність до проведення багатofакторної оцінки. На практиці можуть застосувати 40%, знають теоретично – 50%, не

знайомі – 10%. Це показує, що значна частина експертів потребує практичної інтеграції методів для комплексного аналізу.

Дев'яте питання про критеріальні аспекти оцінки програм демонструє високий рівень обізнаності: 100% – відповідність законодавству, 90% – реалістичність цілей, 80% – соціальна ефективність, 70% – політична доцільність, 60% – комплексне знання всіх критеріїв.

Десяте питання оцінювало навички аналізу медіа та соціальних мереж. 40% експертів визначили свій рівень як середній, 30% – достатній, 20% – високий, 10% – низький. Це підкреслює актуальність підвищення цифрових компетенцій для оцінки громадської думки.

Одинадцять питання стосувалося методів прогнозування наслідків. 40% можуть застосувати на практиці, 50% знають теоретично, 10% – не знайомі. Дванадцять питання – інтеграція результатів різних методів: повністю – 30%, частково – 60%, не знайомі – 10%. Це вказує на потребу у навчанні з системного підходу до об'єктивної оцінки програм.

Тринадцять питання оцінювало практичний досвід участі у експертизах: багаторазово – 30%, один-два рази – 40%, не брали участі – 30%. Це свідчить про наявність в досліджуваних експертів бази практичних навичок, але не є рівномірно розподіленою серед групи.

Чотирнадцять питання – розробка анкет: самостійно – 40%, з допомогою – 50%, не вміють – 10%. П'ятнадцять питання – проведення фокус-груп: практично – 30%, теоретично – 50%, не вміють – 20%.

Шістнадцять питання – експертне оцінювання з бальною шкалою: практично – 40%, теоретично – 50%, не вміють – 10%. Сімнадцять – аналіз медіа та маніпуляцій: практично – 40%, теоретично – 50%, не вміють – 10%.

Вісімнадцять – підготовка аналітичних звітів: самостійно – 50%, з допомогою – 40%, не вміють – 10%. Дев'ятнадцять – публічні обговорення: практично – 30%, теоретично – 50%, не вміють – 20%. Двадцять – оцінка ризиків та ефектів: комплексно – 40%, частково – 50%, не вміють – 10%.

Двадцять перше питання – оцінка загальної готовності: достатній рівень – 50%, середній – 30%, високий – 20%. Двадцять друге – впевненість у

застосуванні нормативних знань: достатньо – 40%, середньо – 40%, повністю впевнено – 20%.

Двадцять третє – готовність інтегрувати методи оцінки: достатньо – 50%, середньо – 30%, повністю готові – 20%. Відповіді на відкриті питання вказують на потребу у методичних матеріалах, доступі до баз даних і платформ для опитувань, а також обміні досвідом для підвищення ефективності експертизи.

Двадцять четверте питання – характеристика ресурсів, потрібних для успішного проведення експертизи (відкрите питання). Варіанти відповідей експертів:

1. Експерт із політичної науки: «Для ефективного проведення експертизи потрібен доступ до повного тексту політичних програм, аналітичних матеріалів щодо діяльності політичних партій, статистичних даних про соціально-економічний стан регіонів та результати попередніх досліджень громадської думки. Також важливі програмні інструменти для аналізу контенту та бази даних законодавчих актів для перевірки відповідності програм нормам права».

2. Експерт із соціології: «Необхідні ресурси включають сучасні методологічні інструменти для збору та аналізу соціологічної інформації, зокрема програмне забезпечення для опитувань та статистичних обробок даних. Важливим є доступ до репрезентативних вибірок населення та інформаційних баз щодо громадської думки, а також до наукових публікацій з питань політичної поведінки та суспільної оцінки політичних програм».

3. Експерт із економіки: «Для проведення експертизи потрібні дані макроекономічної статистики, фінансові звіти та аналітичні дослідження щодо економічної доцільності програм. Також важливими є програмні моделі для прогнозування економічних наслідків та ресурси для порівняння програм із попередніми економічними результатами схожих ініціатив».

4. Експерт із права: «Необхідні ресурси включають бази законодавчих актів, судову практику, аналітичні матеріали щодо конституційності та законності політичних ініціатив. Важливим є доступ до консультаційних ресурсів правників, нормативних документів та методичних рекомендацій із оцінки політичних програм з точки зору правової відповідності».

Двадцять п'яте питання – пропозиції щодо підвищення ефективності соціальної експертизи політичних програм у сучасних реаліях України (відкрите питання). Варіанти відповідей експертів такі:

1. Експерт із політичної науки: «Пропоную систематизувати методичні підходи до експертизи політичних програм, створити уніфіковані критерії оцінки, а також запровадити регулярні тренінги для експертів із сучасних методів аналізу та моделювання політичних наслідків».

2. Експерт із соціології: «Необхідно підвищити роль громадської думки у процедурі експертизи через інтеграцію соціологічних опитувань та фокус-груп. Важливо розширити співпрацю з науковими установами для отримання більш точних і репрезентативних даних».

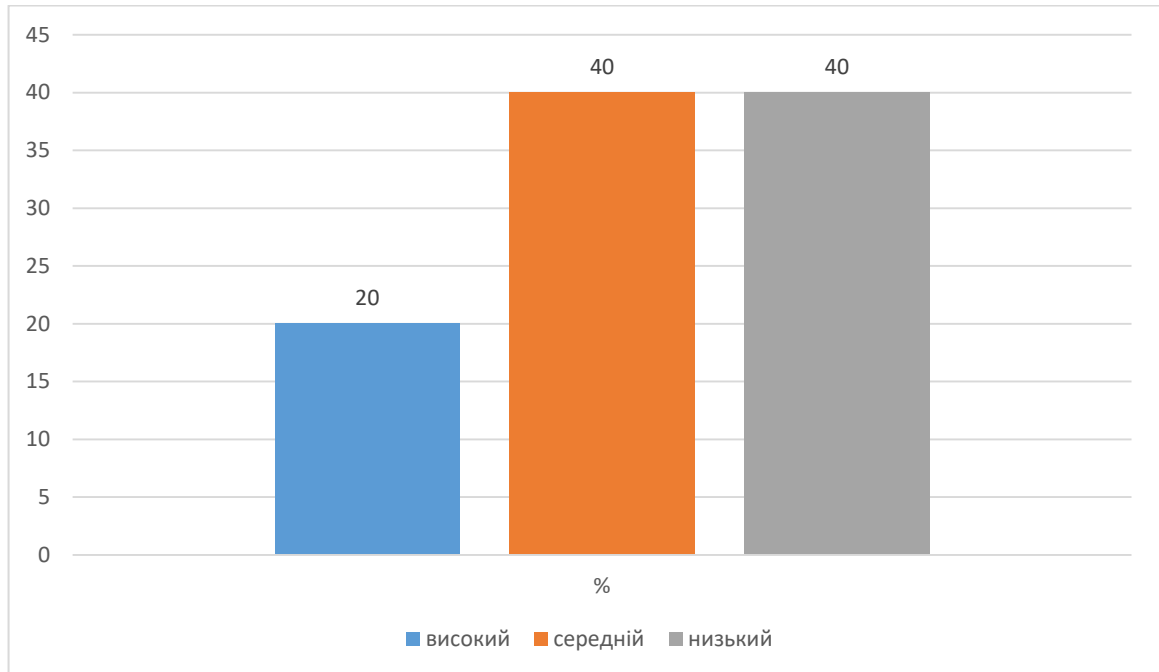
3. Експерт із економіки: «Слід запровадити більш детальний сценарний аналіз економічних наслідків реалізації політичних програм, а також систематично порівнювати прогнози з фактичними результатами. Рекомендую використовувати програмні моделі та економетричні інструменти для підвищення об'єктивності оцінки».

4. Експерт із права: «Важливо стандартизувати юридичну оцінку політичних програм, включаючи також формальні критерії відповідності законодавству, і забезпечити доступ усіх експертів до актуальної нормативної бази. Також доцільно проводити міждисциплінарні консультації під час експертизи для комплексного розгляду правових аспектів».

Загалом результати свідчать, що експерти мають достатні теоретичні знання та часткові практичні навички для проведення соціальної експертизи. Водночас існує потреба у додатковому методичному навчанні щодо інтеграції методів, прогнозування наслідків та проведення публічних обговорень. Сформована група експертів здатна проводити об'єктивну та комплексну експертизу політичних програм у сучасних реаліях України.

На основі аналізу результатів анкетування було виокремлено рівні готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України – високий, середній та низький, залежно від володіння теоретичними знаннями, практичними навичками,

методологічною компетентністю, критичним мисленням та здатністю до міждисциплінарної інтеграції (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Рівні готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України

Так, експерти високого рівня готовності (їх виявилось 20%) демонструють глибокі знання з політичної науки, соціології, економіки та права. Вони добре орієнтуються в сучасних політичних процесах України, розуміють структуру та зміст політичних програм, їх нормативно-правове підґрунтя та соціальні наслідки. Такі фахівці здатні самостійно проводити комплексний аналіз програм, застосовувати методи контент-аналізу, фінансово-економічного аналізу та оцінювати соціальні ризики й ефективність запропонованих заходів. Високий рівень методологічної компетентності дозволяє експертам чітко дотримуватися процедур соціальної експертизи, обґрунтовано застосовувати критерії об'єктивності та формувати звіт із висновками. Критичне мислення на високому рівні дає змогу розпізнавати приховані політичні чи економічні мотиви, визначати упередженість програм,

оцінювати достовірність даних і джерел. Крім того, експерти здатні інтегрувати знання з різних дисциплін, пропонуючи рекомендації, які враховують соціальні, економічні та правові аспекти.

Середній рівень готовності (таких викладачів-експертів виявилось 40%) характеризується наявністю базових знань з ключових дисциплін, здатністю орієнтуватися у загальних принципах оцінки політичних програм, але недостатнім розумінням сучасних реалій або нормативної бази. Експерти цього рівня можуть проводити частковий аналіз програм, проте часто потребують методичних вказівок або допомоги колег для здійснення комплексної оцінки. Методологічна компетентність проявляється лише частково: експерти розуміють основні етапи експертизи, проте можуть допускати помилки у застосуванні критеріїв або оформленні звітів. Критичне мислення експертів дозволяє частково виявляти упередженість чи недоліки програм, проте оцінки іноді носять поверхневий характер або залежать від зовнішніх рекомендацій. Їхня здатність до міждисциплінарної інтеграції обмежена, і часто оцінка зводиться до одного аспекту програми, будь то політичний, економічний або правовий.

Низький рівень готовності (40% осіб) відзначається як недостатньою підготовкою експертів, так і поверхневим розумінням політичних програм та сучасних реалій України. Такі експерти не знають ключових нормативних документів, мають обмежені практичні навички проведення аналізу і постійно потребують керівництва та значних ресурсів для виконання завдань. Методологічна компетентність проявляється в порушенні процедур експертизи, неправильному застосуванні критеріїв оцінки та фрагментарному оформленні звітів і висновків. Недостатнє критичне мислення не дозволяє розпізнавати упередженість програм, оцінювати достовірність джерел і передбачати соціальні наслідки запропонованих заходів. Крім того, експерти не здатні інтегрувати знання з різних галузей, що суттєво знижує об'єктивність і повноту оцінки.

Загалом результати дослідження показують, що більшість експертів перебуває на середньому рівні готовності, лише обмежена частина демонструє

високий рівень компетентності, а низький рівень властивий невеликій кількості респондентів. Це свідчить про необхідність підвищення кваліфікації експертів, забезпечення методичної підтримки та доступу до інформаційних і нормативних ресурсів для ефективного проведення соціальної експертизи політичних програм у сучасних умовах України. Такий аналіз рівнів готовності дозволяє чіткіше визначати проблемні зони у підготовці експертів і розробляти програми навчання та супроводу, які підвищують їхню професійну компетентність і сприяють об'єктивності оцінки політичних ініціатив.

2.3. Рекомендації щодо вдосконалення процедури соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України

У сучасних умовах розвитку демократичних процесів особливу увагу слід приділяти вдосконаленню механізмів оцінки політичних програм, адже ефективність управлінських рішень безпосередньо залежить від їхньої об'єктивності та відповідності суспільним потребам. Розробка методичних рекомендацій щодо вдосконалення змісту і процедури соціальної експертизи об'єктивності політичних програм стає необхідною складовою забезпечення прозорості, підзвітності та легітимності політичної діяльності.

Зазначимо, що запропоновані рекомендації дозволяють визначити оптимальні методи оцінки, стандартизувати процес аналізу та підвищити достовірність отриманих результатів, що є критично важливим для формування довіри громадян до політичних інститутів. У реаліях сучасної України, де політична ситуація динамічно змінюється та потребує високого рівня соціальної чутливості, удосконалення процедури соціальної експертизи сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень, зміцненню демократичних принципів та забезпеченню суспільної стабільності.

Охарактеризуємо розроблені нами рекомендації для експертів щодо вдосконалення їх готовності до соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних умовах України.

1. Поглиблене вивчення сучасних політичних процесів та тенденцій в Україні. Експерти повинні регулярно аналізувати поточні політичні події, зміни у законодавстві та діяльність політичних партій. Це допомагає розуміти контекст, у якому формуються політичні програми, та виявляти приховані мотиви їх авторів. Постійне оновлення знань сприяє підвищенню об'єктивності оцінки програм і дозволяє уникати упередженості. Експертам важливо відстежувати інформаційні ресурси різних політичних сил, щоб формувати всебічне уявлення про політичну ситуацію. Такий підхід дозволяє здійснювати більш глибокий і системний аналіз програмних документів.

2. Розвиток критичного мислення та аналітичних навичок. Високий рівень критичного мислення дозволяє експертам оцінювати достовірність інформації та виявляти логічні помилки у політичних програмах. Важливо навчитися відокремлювати факти від суб'єктивних оцінок та маніпулятивних елементів. При цьому аналітичні навички допомагають систематизувати дані, здійснювати порівняльний аналіз програм та робити обґрунтовані висновки. Для цього рекомендується використовувати кейс-стаді, контент-аналіз та інші методи дослідження. Розвиток критичного мислення сприяє формуванню незалежної експертної позиції та підвищує об'єктивність оцінки. Постійна практика аналізу політичних документів допомагає закріпити ці навички.

3. Оволодіння методологією соціальної експертизи. Експертам необхідно чітко розуміти етапи проведення соціальної експертизи, критерії оцінки та стандарти формування висновків. Методологічна підготовка дозволяє уникати процедурних помилок та забезпечує достовірність результатів. Важливо навчитися правильно застосовувати інструменти аналізу, такі як порівняльні таблиці, шкали оцінки, рейтингові системи. Освоєння методології також передбачає вміння обґрунтовано документувати висновки та рекомендації. Регулярне відпрацювання методів на практичних прикладах зміцнює компетентність експерта. Така методологічна підготовка є фундаментом для якісного проведення соціальної експертизи.

4. Підвищення компетентності у сфері права та нормативних документів. Для об'єктивної експертної оцінки політичних програм експерти повинні знати

основи українського законодавства, Конституцію, закони про політичні партії та виборчі процеси. Це дозволяє правильно оцінювати відповідність програм правовим нормам і стандартам. Знання нормативної бази допомагає виявляти порушення законодавства або невідповідність заявлених ініціатив державним пріоритетам. Експерти повинні також розуміти міжнародні стандарти демократичного розвитку та права людини. Регулярний моніторинг змін у законодавстві дозволяє бути в курсі нових вимог. В результаті підвищується точність і надійність оцінки політичних програм.

5. Розвиток міждисциплінарної компетентності. Соціальна експертиза вимагає поєднання знань із політичної науки, економіки, соціології, права та психології. Експерти повинні вміти інтегрувати інформацію з різних галузей для комплексного аналізу програм. Це дозволяє оцінювати не лише політичні заяви, але й економічні та соціальні наслідки запропонованих заходів. До того ж міждисциплінарний підхід допомагає уникати однобокості оцінки та підвищує об'єктивність висновків. Регулярні тренінги та обмін досвідом із фахівцями інших галузей сприяють розвитку таких компетентностей. Це є ключовим фактором підвищення якості соціальної експертизи.

6. Активне використання інформаційних ресурсів та відкритих джерел. Експерти повинні вміти ефективно користуватися базами даних, аналітичними звітами, офіційними сайтами державних органів та незалежних дослідницьких центрів. Це дозволяє отримувати достовірну та актуальну інформацію для аналізу політичних програм. Важливо критично оцінювати джерела, виявляючи потенційну упередженість чи неточності. Використання цифрових інструментів та аналітичних платформ підвищує швидкість і точність оцінки. Постійний моніторинг відкритих джерел допомагає виявляти нові тенденції та ризики. Це забезпечує глибший та об'єктивніший аналіз політичних документів.

7. Підготовка до роботи з конфліктними та суперечливими даними. Політичні програми часто містять неповні, суперечливі або заангажовані дані. Експерти повинні навчитися розпізнавати такі ситуації та адекватно реагувати на них. Важливо вміти перевіряти джерела, порівнювати різні версії інформації та обґрунтовано визначати достовірність даних. Навички роботи з

конфліктними даними дозволяють формувати збалансовані висновки та уникати суб'єктивних оцінок. Також це сприяє розвитку аналітичної гнучкості та стресостійкості експерта. Такий підхід підвищує якість і точність соціальної експертизи.

8. Регулярне підвищення кваліфікації через навчальні програми та тренінги. Експерти повинні брати участь у семінарах, вебінарах та курсах підвищення кваліфікації з політичного аналізу та соціальної експертизи. Це дозволяє отримувати сучасні знання та методики, необхідні для ефективної роботи. Навчання сприяє вдосконаленню аналітичних навичок, критичного мислення та методологічної компетентності. Крім того, воно дає можливість обмінюватися досвідом із колегами та обговорювати складні випадки. Регулярна освіта підвищує професійну впевненість і сприяє більш об'єктивній оцінці політичних програм. Це важливо для формування готовності експертів.

9. Розвиток навичок міжособистісної комунікації та командної роботи. Соціальна експертиза часто проводиться в колективі, що потребує ефективної взаємодії між експертами. Важливо навчитися обговорювати різні точки зору, конструктивно вирішувати суперечності та приймати спільні рішення. Навички комунікації допомагають узгоджувати критерії оцінки та стандартизувати підходи до аналізу програм. Також вони сприяють формуванню довіри серед колег та підвищують ефективність спільної роботи. Розвинені комунікативні компетенції дозволяють більш точно формулювати висновки та рекомендації. Це особливо важливо в умовах високої політичної напруженості.

10. Вивчення досвіду міжнародних експертних оцінок. Корисним є аналіз практики соціальної експертизи політичних програм у інших країнах, де застосовуються стандарти демократичної оцінки та незалежної аналітики. Експерти можуть запозичувати методи оцінки достовірності даних, критеріальні шкали та алгоритми аналітичної роботи. Вивчення міжнародного досвіду дозволяє порівнювати українські програми з практиками інших держав та визначати відповідність сучасним стандартам. Це сприяє підвищенню якості висновків та забезпечує об'єктивність оцінки. Інтеграція міжнародних підходів допомагає розвивати професійні компетенції та методологічну гнучкість.

11. Використання технологій для системного аналізу даних. Сучасна експертиза потребує володіння цифровими інструментами, такими як програми для статистичного аналізу, бази даних та платформи візуалізації інформації. Це дозволяє швидко обробляти великі обсяги даних і проводити комплексний аналіз програм. Технології допомагають виявляти закономірності, тенденції та ризики, що не завжди помітні при ручному аналізі. Використання цифрових інструментів підвищує ефективність експертизи та зменшує вплив суб'єктивних факторів. Водночас експерти повинні навчитися інтерпретувати отримані результати правильно та обґрунтовано. Це сприяє більш глибокому та точному аналізу політичних документів.

12. Формування етичної компетентності та дотримання професійних стандартів. Експерти повинні дотримуватися принципів об'єктивності, неупередженості та конфіденційності під час оцінки політичних програм. Важливо уникати впливу політичного тиску, особистих уподобань або зовнішніх інтересів. Дотримання етичних норм забезпечує довіру до експертної оцінки та підвищує її авторитет. Експерти повинні бути готовими аргументовано відстоювати свої висновки навіть у складних або конфліктних ситуаціях. Регулярні обговорення етичних стандартів та їх практичне застосування сприяють формуванню професійної культури. Це підвищує якість та об'єктивність соціальної експертизи.

13. Розробка системи внутрішнього контролю якості експертизи. Експерти повинні впроваджувати процедури перевірки власних висновків та звітів. Це дозволяє виявляти помилки, неточності або упереджені оцінки на ранніх етапах. Система контролю може включати взаємну перевірку колег, використання чек-листів та стандартів оцінки. Такі механізми підвищують точність і достовірність висновків. Контроль якості забезпечує підвищення професійного рівня експертів та зміцнює довіру до результатів експертизи. Постійне вдосконалення цих процедур сприяє стабільному підвищенню рівня компетентності.

14. Розробка стандартизованих критеріїв оцінки політичних програм. Експерти повинні мати чіткі, обґрунтовані та прозорі критерії оцінки, що

дозволяють порівнювати програми між собою. Це забезпечує системність аналізу та унеможливорює суб'єктивне трактування окремих положень. Важливо визначати критерії, що охоплюють політичний, економічний, соціальний та правовий аспекти програм. Стандартизація дозволяє формувати порівняльні таблиці та рейтинги програм. Такий підхід підвищує ефективність експертизи та її практичну цінність для зацікавлених сторін. Постійна актуалізація критеріїв забезпечує відповідність сучасним реаліям України.

15. Залучення до професійних експертних спільнот та обмін досвідом. Участь у професійних асоціаціях, форумах та дискусійних майданчиках дозволяє обмінюватися практичними знаннями та методиками. Це допомагає вирішувати складні питання, отримувати поради від досвідчених колег та відстежувати нові тенденції в політичній експертизі. Спільнота експертів сприяє підвищенню професійної відповідальності та розвитку мережі контактів. Взаємодія з іншими фахівцями підвищує методологічну гнучкість та забезпечує більш об'єктивний підхід до оцінки програм. Постійне спілкування та обмін досвідом є важливим чинником підвищення готовності до соціальної експертизи. Це дозволяє ефективніше реагувати на нові виклики та зміни в політичному середовищі.

Отже, системне вдосконалення готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних умовах потребує багаторівневого підходу, який охоплює як підвищення професійної компетентності, так і розвиток практичних навичок та нормативної обізнаності. Запропоновані рекомендації формують комплексний підхід до підвищення якості експертної діяльності, сприяють створенню системи підготовки та підтримки експертів і закладають основу для більш ефективного здійснення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм в українських реаліях.

Висновок до розділу 2

1. Методичний інструментарій для соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України поєднує нормативно-правові,

аналітичні, соціологічні та експертні методи. Аналіз нормативно-правової бази дозволяє визначити відповідність положень програм Конституції, законодавству про політичні партії та вибори. Контент-аналіз програм дає змогу оцінити актуальність, конкретність та досяжність цілей. Соціологічні опитування та фокус-групи забезпечують врахування експертної та громадської думки щодо реалістичності і ефективності політичних програм. Експертне оцінювання дозволяє комплексно оцінити відповідність програм законодавству, їх соціальну ефективність і політичну доцільність. Аналіз інформаційного поля дає змогу виявити маніпуляції, спотворення фактів та формування громадської думки, що є важливим для об'єктивної оцінки сприйняття програм. Моделювання та прогнозування наслідків реалізації програм дозволяє оцінити потенційні соціально-економічні та політичні ризики та позитивні ефекти.

2. Проведено оцінку готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України. До групи обстежуваних включено експертів, які спеціалізуються на аналізі політичних процесів. Для проведення дослідження розроблено анкету. На основі аналізу результатів анкетування виокремлено рівні готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України – високий (20%), середній (40%) та низький (40%).

3. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення процедури соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України, спрямовані на формування розуміння сучасного політичного, соціального та економічного контексту, а також методологічних аспектів експертної діяльності. Вони також акцентують увагу на необхідності постійного моніторингу медіа-простору, аналізу інформаційних потоків і впливу соціальних мереж на громадську думку, що дозволяє об'єктивно оцінювати політичні програми. Крім того, рекомендації враховують потребу в розвитку аналітичного та критичного мислення, здатності до моделювання сценаріїв, прогнозування потенційних наслідків та оцінки ризиків, пов'язаних із впровадженням програм.

ВИСНОВКИ

Проведене у кваліфікаційній роботі теоретичне й емпіричне обґрунтування соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України уможливило формулювання таких висновків.

1. Визначено основні наукові підходи до трактування поняття «соціальна експертиза» у міждисциплінарному вимірі. Соціальну експертизу розглянуто як комплексну соціально-аналітичну діяльність, спрямовану на аналіз та оцінку об'єктивності, доцільності та ефективності соціальних явищ, процесів, програм та політичних ініціатив. Основні наукові підходи до трактування сутності соціальної експертизи відображають різноманіття теоретичних, методологічних та практичних позицій у сучасній соціології, політології та суміжних науках. Показано, що соціальна експертиза є універсальним механізмом оцінки та прогнозування соціальних процесів, що забезпечує науково обґрунтовану, ефективну та справедливую реалізацію програм у різних сферах суспільного життя. Вона сприяє зміцненню соціальної стабільності, розвитку громадянського суспільства, підвищенню ефективності управління, оптимізації ресурсів та формуванню умов для сталого розвитку. Значення соціальної експертизи полягає у здатності поєднувати науковий аналіз з практичною діяльністю, забезпечуючи соціальну доцільність, об'єктивність і ефективність ініціатив, що реалізуються в різних сферах. Вона також формує платформу для взаємодії науки, держави та громадянського суспільства, забезпечує системний

підхід до оцінки соціальних явищ, сприяє розвитку демократичних механізмів та прогресу суспільства.

2. Розкрито сутнісний зміст, методи та етапи проведення соціальної експертизи. Сутнісний зміст соціальної експертизи полягає у всебічному, системному та об'єктивному оцінюванні соціальних явищ, процесів, проектів або політичних програм із метою визначення їх відповідності встановленим критеріям, стандартам та суспільним потребам. Методи соціальної експертизи охоплюють кількісні і якісні підходи, включаючи анкетування, спостереження, аналіз документів, статистичні оцінки, соціологічні дослідження, експертні опитування та порівняльний аналіз, що дозволяє досягти максимальної достовірності отриманих результатів. Етапи проведення соціальної експертизи структуровано від визначення предмета та об'єкта дослідження, формулювання завдань та критеріїв оцінки, збору та обробки даних, їхнього аналітичного опрацювання, до формування висновків та рекомендацій щодо оптимізації або корекції об'єктів експертизи. Комплексний підхід до визначення сутності, використання різноманітних методів та дотримання послідовності етапів забезпечує обґрунтованість результатів, підвищує їх практичну значущість та дозволяє адекватно реагувати на соціальні виклики сучасного суспільства.

3. Охарактеризовано основні чинники та умови проведення соціальної експертизи у політичній сфері, які охоплюють: по-перше, соціально-політичний контекст, який визначає актуальність і спрямованість експертизи; по-друге, законодавче та нормативне забезпечення, що регламентує порядок проведення експертних оцінок і встановлює стандарти прозорості та об'єктивності; по-третє, характер і зміст політичних програм, що підлягають аналізу, їхня соціальна значущість та потенційний вплив на різні групи населення; по-четверте, професійна компетентність експертів, рівень їх підготовки, знання політичних процесів і методів соціального аналізу; по-п'яте, наявність та достовірність джерел інформації, включаючи статистичні дані, соціологічні дослідження, офіційні документи та медіа-ресурси; по-шосте, соціальні очікування та інтереси громадськості, які впливають на критерії оцінки політичних програм; по-сьоме, етичні та методологічні принципи експертизи,

що забезпечують об'єктивність, неупередженість та конфіденційність результатів; по-восьме, організаційні умови проведення експертизи, включаючи терміни, ресурси, комунікаційні канали та інституційну підтримку; по-дев'яте, політична доцільність та суспільна підтримка експертизи, яка визначає можливість практичного застосування її результатів у прийнятті управлінських рішень.

4. Підібрано оптимальний методичний інструментарій для соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України, який поєднує нормативно-правові, аналітичні, соціологічні та експертні методи. Аналіз нормативно-правової бази дозволяє визначити відповідність положень політичних програм Конституції України, законодавству про політичні партії та вибори, а також міжнародним зобов'язанням країни, що забезпечує правову легітимність програм. Контент-аналіз програм, як якісний, так і кількісний, дає змогу оцінити актуальність, конкретність та досяжність цілей, а також виявити потенційно маніпулятивні або популістські дискурсивні патерни. Соціологічні опитування та фокус-групи забезпечують врахування експертної та громадської думки щодо реалістичності і ефективності політичних програм, виявляючи рівень підтримки або критики серед різних груп. Експертне оцінювання дозволяє комплексно оцінити відповідність програм законодавству, їх соціальну ефективність і політичну доцільність. Аналіз інформаційного поля, включно з медіа та соціальними мережами, дає змогу виявити маніпуляції, спотворення фактів та формування громадської думки, що є важливим для об'єктивної оцінки сприйняття програм суспільством. Моделювання та прогнозування наслідків реалізації програм дозволяє оцінити потенційні соціально-економічні та політичні ризики та позитивні ефекти. Інтегрований підхід забезпечує комплексну оцінку об'єктивності програм і формування рекомендацій.

5. Проаналізовано результати оцінки готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України. До групи обстежуваних включено експертів, які спеціалізуються на аналізі політичних процесів, соціальних дослідженнях, правовому регулюванні й економічному прогнозуванні. Для проведення дослідження розроблено

спеціалізовану анкету, що дозволяла виявити не лише самооцінку готовності експертів з досліджуваного явища, а й фактичні знання та практичні навички, необхідні для проведення соціальної експертизи. На основі аналізу результатів анкетування, залежно від володіння теоретичними знаннями, практичними навичками, методологічною компетентністю, критичним мисленням, здатністю до міждисциплінарної інтеграції виокремлено рівні готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України – високий (20%), середній (40%) та низький (40%). Загалом більшість експертів перебуває на середньому і низькому рівні готовності, лише обмежена частина демонструє високий рівень компетентності. Це свідчить про необхідність підвищення кваліфікації експертів, забезпечення методичної підтримки та доступу до інформаційних і нормативних ресурсів для ефективного проведення соціальної експертизи політичних програм у сучасних умовах.

6. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення процедури соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України, спрямовані на формування розуміння сучасного політичного, соціального та економічного контексту, а також методологічних аспектів експертної діяльності. Вони також акцентують увагу на необхідності постійного моніторингу медіа-простору, аналізу інформаційних потоків і впливу соціальних мереж на громадську думку, що дозволяє об'єктивно оцінювати політичні програми. Крім того, рекомендації враховують потребу в розвитку аналітичного та критичного мислення, здатності до моделювання сценаріїв, прогнозування потенційних наслідків та оцінки ризиків, пов'язаних із впровадженням програм. Важливим є також підвищення комунікаційних навичок експертів, що забезпечує ефективну взаємодію з громадськістю, органами влади та представниками політичних структур, сприяє більшій прозорості та легітимності результатів експертизи.

Перспективами подальшого дослідження може стати обґрунтування і розробка програми підвищення готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абетка з доступу до публічної інформації: навчально-методичний посібник/ за ред. Д.М. Слизьконіс, В.В. Тарана. Київ : Центр Політичних Студій та Аналітики, 2012. – 88с.
2. Агарков О. А. Технології соціальної роботи : навч. посіб. Запоріжжя : Мотор Січ, 2015. 486 с.
3. Балтачєєва Н.А. Теорія та практика формування і реалізації соціальної політики в Україні : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2014. 433 с.
4. Валлентей С.С., Нестеров Л. А. Людський потенціал: нові вимірники і нові орієнтири. *Питання економіки*. 2017. № 2. С. 101-103.
5. Використання методики вирішення проблем для розробки моделей соціальної експертизи/ Т. Фулей, Л. Лукас, Л. Сайц та ін. Київ : Москаленко О. М., 2013. – 256 с.
6. Ганслі Т. М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки. Київ : Основи, 2019. 159 с.
7. Гірник А.М. Конфліктологічна експертиза. *Журнал практичного психолога*. 2023. № 9. С. 146-156.

- 7а. Гірняк А.Н. Різновиди міжсуб'єктної взаємодії та їх психологічний аналіз. *Психологія і суспільство*. 2017. № 4. С. 82-86.
8. Головатий М.Ф. Політична психологія : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2011. 136 с.
9. Горбанюк О. С., Размус В. Т., Кава К. С., Михайлич О. В. Методичне забезпечення оцінювання іміджу особистості політиків. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2020. № 2. С. 36-47.
10. Дилінгенський Г.Г. Соціально-політична психологія : навчальний посібник. Київ : Главник, 2006. 340 с.
11. Добров Г.М.. Експертні оцінки в науково-технічному прогнозуванні. Київ : Либідь, 2022. 288 с.
12. Долішній М.І. Соціальна політика та механізми її реалізації. Київ : Наукова думка, 2020. 504 с.
13. Донченко О. А., Романенко Ю.В. Архетипи соціального життя і політика (глибинні регулятиви психополітичного повсякдення) : монографія. Київ : Либідь, 2001. 334 с.
14. Економіко-математичне моделювання : навчальний посібник / за ред. В. В. Вітлінського. Київ : КНЕУ, 2008. 536 с.
15. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за ред. І. Д. Звереві. Київ ; Сімферополь : Універсум, 2013. 150 с.
16. Ефективність державного управління / Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс та ін. ; за ред. І. Розпутенка. Київ : К.І.С., 2022. 402 с.
17. Жабінець Н.В. Політичні цінності та їх втілення у процесі демократизації українського суспільства : автореф. дис. .... канд. політ. наук. Київ, 2016. 20 с.
18. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи. Харків: Титул, 2007. 224 с.
19. Землянська О.В. Судово-психологічна експертиза: навчальний посібник. Харків : ХНУВС, 2012. 300 с.
20. Іванісов О. В., Хмеленко О. В. Перспективи розвитку соціальної політики. *Науково-технічний збірник*. 2020. № 73. С. 313-320.

- 21.Льясов Ф. М. Політичний маркетинг : мистецтво і наука перемагати на виборах. Одеса, 2010. 200 с.
- 22.Королько В.Г. Основи публік рилейшенз. Київ : Ваклер, 2012. 528 с.
- 23.Левківський К.М. Політологія : підручник. Львів : Магнолія Плюс, 2014. 476 с.
- 24.Литвинова О.Б. Економіко-математичне моделювання і прогнозування. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13-1. С.169-173.
- 25.Лісничий В.В., Грищенко В.О., Іванов В.М., Кінах М.В. Сучасний виборчий PR : навч. посіб. Сєверодонецьк : ЕВРИКА, 2001. 480 с.
- 26.Мандзюк О. Л. Поняття та зміст аналітичної діяльності. URL : <http://pgpjourn.kiev.ua/archive/2017/10/36.pdf>.
- 27.Мартиненко В. В. Громадянське суспільство : від політичних спекуляцій та ідеологічного туману до соціального знання і свідомого вибору. Київ : Академія, 2018. 282 с.
- 28.Моніторинг і оцінка результативності та ефективності політики у молодіжній сфері : кол. монографія / І.В. Пеша, В.С. Коляда, Н.В. Тілікіна та ін. Київ : Інститут молоді, 2023. 308 с.
- 29.Нижник Н.Р., Ситник Г.П., Білоус В.Т. Національна безпека України. Київ : НІСД, 2020. 218 с.
- 30.Ніколаєвська А.М. Соціологія і українське суспільство:професійно-етичний вимір. URL : http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4964/2/nikol_ua.pdf.
- 31.Ольшанський Д.В., Пеньков В.Ф. Політичний консалтинг. Київ : Логос, 2015. 448 с.
- 32.Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. Кн. 2 : Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Київ : Либідь, 2001. 576 с.
- 33.Остапець Ю. Україна – Європейський Союз : формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті російсько-української війни, гарантій безпеки та реінтеграції тимчасово окупованих територій. Ужгород : РІК-У, 2023. 340 с.

- 34.Пахарев А. Д. Політичне лідерство і лідери : посібник. Київ : Знання України, 2011. 270 с.
- 35.Пичко Т. Н. «Утруднене спілкування» (бар'єри у сприйнятті образів політиків). *Полис*. 2012. № 5. С. 158-170.
- 36.Пізнання людини : вікові, гендерні, етнічні, професійні аспекти / за ред. Є.П. Васюка. Київ : Главник, 2005. 124 с.
- 37.Плохій С. Російсько-українська війна : повернення історії. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2023. 284 с.
- 38.Показники розвитку громадянського суспільства в Україні : посібник / О. Ю. Вінніков, А. О. Красносільська, М. В. Лациба ; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. Київ : Україна, 2022. 80 с.
- 39.Покальчук О.В. Психологічні помилки політичного лідера. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2012. Вип. 6 (9). С. 208-215.
- 40.Політичне консультування / за ред. Є. Єгорової-Гантман. Луцьк : Вежа, 2018. 471 с.
- 41.Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В.П. Горбатенко. Київ : Генеза, 2004. 736 с.
- 42.Практикум з прогнозування і державного регулювання економічного і соціального розвитку / за ред. Мельник А.Ф. Київ, 2015. 98 с.
- 43.Прикладна політологія / за ред. О. С. Каневського. Львів : Світ, 2018. 171 с.
- 44.Проведення соціальної експертизи в судах: навчальний посібник / за ред. Семигіної Т. В. Київ : Четверта хвиля, 2016. 140 с.
- 45.Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій : підхід резилієнс : навч. посіб. / за ред. Н. Гусак. Київ : НУКМА, 2017. 92 с.
- 46.Радейко Р. Види експертиз законопроектів у законодавчому процесі.
URL:
<http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/aug/5637/vnulpurn201685517.pdf>.
- 47.Ребуха Л.З. Психологічна експертиза: технологія та процедура проведення. Тернопіль: ТНЕУ, 2009. 234 с.

- 48.Ревенко Д.С. Структурний підхід до моделювання стійкості соціально-економічних систем. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2023. Вип. 6 (68). С.225-230
- 49.Савченко І.Г., Радченко О.В. Ціннісний вимір соціальної відповідальності в демократичній державі : монографія. Харків : ХНУРЕ, 2018. 199 с.
- 50.Савчинський Р. Проект аналітичної соціології, або У пошуках відповіді на питання «чому»? *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2018. №1. С.46-64.
- 51.Садова У.Я. Соціальна політика в Україні : регіональні дослідження і перспективи розвитку : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2015. 408 с.
- 52.Сатановська Л.А. Організація соціальної роботи з різними групами клієнтів : навч. посіб. Київ : НУБіП України, 2008. 308 с
- 53.Семигіна Т. В. Словник із соціальної політики. Київ : Києво-Могилянська академія, 2015. 253 с.
- 54.Семигіна Т. Соціальна політика у глобальному вимірі : монографія. Київ : Пульсари, 2013. 252 с.
- 55.Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
- 56.Сіленко А. Соціальна держава : територія змін : монографія. Одеса : Вид. дім УДАС ім. О С. Попова, 2020. 280 с.
- 57.Скнар О. Соціально-психологічні моделі поведінки політичних лідерів. *Соціальна психологія*. 2012. № 3. С. 39-46.
- 58.Соціальна аналітика та соціокультурна експертиза: навчально-методичний посібник / за ред. О. О. Дейнеко. Харків : ХНУ ім. В. Каразіна, 2020. 88 с.
- 59.Соціальна політика в Україні : реалії та перспективи оновлення : монографія / за ред. В.Г. Никифоренка. Одеса : ОНЕУ, 2021. 363 с.
- 60.Соціальна робота в умовах сучасних викликів : досвід і перспективи розвитку : колективна монографія / за ред. Ю. В. Палагнюк, О. Л. Файчук. Миколаїв : Ємельянов Т. В., 2022. 511 с.

61. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. / упоряд.: С. Л. Катаєв, В. І. Подшивалкіна, Ю. І. Яковенко та ін. Київ : ДАКККіМ, 2022. 234 с.
62. Старовойтенко Р.В. Імідж політичної партії як чинник електорального вибору : автореф. дис. ...канд. політ. наук. Київ, 2013. 21 с.
63. Тарасенко В. І, Іваненко О. О. Проблема соціальної ідентифікації українського суспільства (соціотехнологічна парадигма). Київ : Інститут соціології НАН України, 2014. 576 с.
64. Телешун С.О., Баронін А.С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації : курс лекцій. Київ : Паливода А.В., 2001. 112 с.
65. Глумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи / упоряд. Л. В. Лохвицька. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 232 с.
66. Туленков М.В. Соціальна політика в Україні : навч.-метод. посіб. Київ : ІПК ДСЗУ, 2020. 135 с.
67. Українська політична нація : генеза, стан, перспективи / за ред. В.С. Крисаченка. Київ : НІСД, 2013. 632 с.
- 67а. Фурман А. В., Гірняк А. Н. Передвиборчі технології як інструменти соціально-психологічної взаємодії. Вісник харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна (серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»). 2017. Вип. 39. С. 161-166.
68. Фурман А. В. Соціально-психологічна експертиза модульно-розвивальних занять у школі : наукове видання. Київ : Правда Ярославичів, 1999. 56 с.
69. Чалдіні Р. Психологія впливу. Київ : Логос, 2018. 336 с.
70. Черезова І.О. Психологічна експертиза: навчальний посібник. Бердянськ: БДПУ, 2018. 262 с.
71. Шевчук П.І. Соціальна політика. Львів : Світ, 2023. 400 с.
72. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : підручник. Київ : Либідь, 2012. 576 с.

73. Якісні дослідження в соціологічних практиках: навч. посіб. / за ред. Н. Костенко, Л. Скокової. Київ : Інститут соціології НАНУ, 2019. 400 с.
74. Яременко О. О. Соціальна політика : теоретико-методологічні основи дослідження процесів формування та ефективності реалізації : монографія. Статті. Виступи. Інтерв'ю. Київ : Ін-т екон. та прогнозув. НАН України; УІСД ім. О. Яременка, 2016. 480 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для оцінки готовності експертів до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у реаліях сучасної України

Інструкція. Шановний(-а) респондент(-ка),

Ви заповнюєте анкету, спрямовану на оцінку Вашої готовності та компетентності для проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм у сучасних умовах України. Анкета включає запитання різних типів:

1. Закриті питання з вибором одного варіанту відповіді – оберіть той варіант, який найбільш точно відображає Вашу думку.

2. Закриті питання з вибором кількох варіантів – оберіть всі варіанти, які відповідають Вашому досвіду або знанням.

3. Шкальні питання – оцініть ступінь Вашої компетентності або згоди за шкалою від 1 (найменший рівень) до 5 (найвищий рівень).

4. Відкриті питання – надайте власні пояснення або приклади.

Анкета складається з 25 питань, об'єднаних у 4 тематичні блоки:

Блок 1. Нормативні знання

Блок 2. Методологічні знання

Блок 3. Практичні навички

Блок 4. Загальна готовність та оцінка власних компетенцій

Заповнення анкети займе 20–25 хв. Ваші відповіді будуть використані виключно в аналітичних цілях і зберігатимуться анонімно.

Питання анкети

Блок 1. Нормативні знання

1. Чи знайомі Ви з законодавчими актами України, які регулюють проведення соціальних експертиз і оцінку політичних програм?

Так, детально

Так, частково

Ні, не знайомий(-а)

2. Які з наступних нормативних документів Ви знаєте? (можна вибрати кілька)

Закон України «Про політичні партії в Україні»

Закон України «Про вибори народних депутатів України»

Закон України «Про державну службу»

Інші нормативні акти (будь ласка, уточніть)

3. Чи знаєте Ви принципи дотримання об'єктивності та неупередженості при оцінці політичних програм?

Так, добре володію

Частково

Ні, не знайомий(-а)

4. Чи знаєте Ви методи перевірки відповідності політичних програм чинному законодавству?

Так, знаю всі основні

Частково

Ні, не знайомий(-а)

5. Як часто Ви звертаєтесь до нормативних джерел при оцінці політичних програм?

Завжди

Часто

Рідко

Ніколи

Блок 2. Методологічні знання

6. Чи володієте Ви знаннями про основні методи соціальної експертизи політичних програм?

Так, детально

Частково

Ні, не знайомий(-а)

7. Які методи експертизи Ви вважаєте знайомими? (можна вибрати кілька)

Контент-аналіз програм

Соціологічні опитування

Фокус-групи

Моделювання та прогнозування наслідків

Експертне оцінювання

8. Чи знаєте Ви, як проводити багатofакторну оцінку об'єктивності політичних програм?

Так, можу застосувати на практиці

Знаю теоретично

Ні, не знайомий(-а)

9. Чи знайомі Ви з критеріями оцінки політичних програм?

Відповідність законодавству

Реалістичність цілей

Соціальна ефективність

Політична доцільність

Всі перелічені

10. Оцініть свій рівень знань щодо аналізу медіа та соціальних мереж для оцінки громадської думки:

1 – не знаю

2 – знаю дуже мало

3 – середній рівень

4 – достатньо

5 – високий рівень

11. Чи знайомі Ви з методами прогнозування наслідків реалізації політичних програм?

Так, можу застосувати на практиці

Знаю теоретично

Ні, не знайомий(-а)

12. Чи знаєте Ви, як інтегрувати результати різних методів оцінки (контент-аналіз, опитування, експертна оцінка) для комплексного висновку?

Так, повністю

Частково

Ні, не знайомий(-а)

Блок 3. Практичні навички

13. Чи брали Ви участь у проведенні соціальних або політичних експертиз раніше?

Так, багаторазово

Так, один-два рази

Ні, не брали

14. Чи вмієте Ви розробляти анкету для оцінки об'єктивності політичних програм?

Так, можу зробити самостійно

Знаю принципи, але потребую допомоги

Ні, не вмію

15. Чи вмієте Ви проводити фокус-групи для оцінки сприйняття програм громадськістю?

Так, маю досвід

Теоретично знаю

Ні, не вмію

16. Чи вмієте Ви проводити експертне оцінювання з бальною шкалою?

Так, маю досвід

Теоретично знаю

Ні, не вмію

17. Чи вмієте Ви аналізувати інформаційне поле та визначати маніпуляції в медіа?

Так, можу практично

Теоретично знаю

Ні, не вмію

18. Чи можете Ви підготувати аналітичний звіт із результатами експертизи політичних програм?

Так, самостійно

З допомогою

Ні, не вмію

19. Чи вмієте Ви брати участь у публічних обговореннях результатів експертизи?

Так, маю досвід

Можу теоретично

Ні, не вмію

20. Чи володієте Ви навичками визначення потенційних ризиків і позитивних ефектів реалізації програм?

Так, можу оцінити комплексно

Частково

Ні, не вмію

Блок 4. Загальна готовність

21. Оцініть Вашу загальну готовність до проведення соціальної експертизи об'єктивності політичних програм:

- 1 – зовсім не готовий(-а)
- 2 – низький рівень готовності
- 3 – середній рівень
- 4 – достатній
- 5 – високий рівень

22. Наскільки впевнено Ви почуваетесь у застосуванні нормативних знань на практиці?

- 1 – зовсім не впевнено
- 2 – слабо впевнено
- 3 – середньо
- 4 – досить впевнено
- 5 – повністю впевнено

23. Наскільки Ви готові інтегрувати різні методи оцінки для комплексного висновку?

- 1 – зовсім не готовий(-а)
- 2 – мало готовий(-а)
- 3 – середньо
- 4 – достатньо
- 5 – повністю готовий(-а)

24. Які ресурси, на Вашу думку, Вам потрібні для успішного проведення експертизи? (відкрите питання)

---

25. Ваші пропозиції щодо підвищення ефективності соціальної експертизи політичних програм у сучасних реаліях України: (відкрите питання)

Дякуємо за участь в опитуванні!